

UNIVERZITA KARLOVA

Právnická fakulta

Vojtěch Kadlec

**Advokát a klient - vzájemná práva a
povinnosti**

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: JUDr. Petr Smolík, Ph.D.

Katedra občanského práva

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 09.04.2017

Prohlašuji, že předloženou diplomovou práci jsem vypracoval samostatně a že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny. Dále prohlašuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Vojtěch Kadlec
Autor diplomové práce

V Praze dne 09.04.2017

Děkuji panu JUDr. Petru Smolíkovi, Ph.D., vedoucímu mé diplomové práce za cenné připomínky a účinnou pomoc při zpracování.

Obsah

1	Úvod.....	5
2	Subjekty právního poměru.....	7
2.1	Advokát	7
2.2	Klient.....	8
3	Vznik právního poměru mezi advokátem a klientem	9
3.1	Vznik na základě volby advokáta klientem.....	9
3.2	Vznik na základě ustanovení soudem.....	11
3.3	Vznik na základě určení Komorou	13
3.4	Odmítnutí poskytnutí právních služeb	14
3.5	Uzavření smlouvy o poskytování právních služeb	18
4	Etika	20
5	Práva klienta a povinnosti advokáta.....	22
5.1	Povinnost hájit zájmy klienta	22
5.2	Mlčenlivost	24
5.2.1	Věcný rozsah povinnosti mlčenlivosti	26
5.2.2	Osobní rozsah povinnosti mlčenlivosti	28
5.2.3	Časový rozsah povinnosti mlčenlivosti.....	29
5.2.4	Omezení povinnosti mlčenlivosti.....	30
5.3	Informační povinnost advokáta vůči klientovi	41
6	Práva advokáta a povinnosti klienta.....	42
6.1	Odměna	42
6.1.1	Smluvní odměna.....	45
6.1.2	Mimosmluvní odměna.....	50
6.1.3	Bezplatná právní pomoc.....	51

6.1.4	Právní služba pro bono.....	52
6.2	Náhrada hotových výdajů a náhrada za promeškaný čas	52
7	Ukončení právního poměru.....	54
7.1	Splnění	54
7.2	Výpověď.....	55
7.3	Smrt.....	56
8	Povinnosti advokáta po ukončení vztahu advokáta a klienta	58
8.1	Předání podkladů.....	58
8.2	Poskytnutí služby, která nesnese odkladu	60
9	Odpovědnost za poskytnuté právní služby.....	60
9.1	Kárná odpovědnost	61
9.2	Odpovědnost za újmu	62
9.3	Pojištění advokáta	63
10	Závěr.....	65
	Použité prameny a literatura	67
	Seznam zkratek	75
	Shrnutí	77
	Summary.....	79
	Název diplomové práce v anglickém jazyce	81
	Key words.....	81
	Klíčová slova	81

1 Úvod

Advokát je nedílnou součástí právního systému a hraje nezanedbatelnou úlohu v prosazení práva a spravedlnosti ve společnosti. Advokát je osoba, prostřednictvím které může každý realizovat své právo na právní pomoc a může s větším úspěchem hájit svá práva. Advokát je však pro dosažení výše uvedených cílů svazován řadou povinností vůči nejrůznějším subjektům. Bezesporu nejdůležitějším z těchto subjektů je klient.

Právní poměr advokáta a klienta do značné míry určuje postavení advokáta v právním řádu České republiky, a proto považuji za legitimní ptát se na obsah a charakter jednotlivých práv, která tvoří právní poměr mezi advokátem a klientem. Na tuto otázku se snaží nalézt odpověď tato diplomová práce. Charakterizuje jednotlivá práva a povinnosti stran právního poměru a ty se následně snaží interpretovat tak, aby podala pokud možno ucelený výklad této problematiky.

Ačkoli se může zdát, že tato problematika byla prací odborné veřejnosti zcela vyčerpána, myslím si, že stojí za to, aby byla pravidelně aktualizována. Poměrně stabilní úprava ZoA je totiž narušována pravidelně jinými předpisy, které do specifického prostředí advokacie dopadají často s nepředvídatelnými následky. Aktuálně se jedná zejména o kontrolní hlášení podávané dle ZoDPH a o jeho kontrolu ústavnosti provedenou Ústavním soudem a dále o vliv novely ZoOS. Přestože obě úpravy vstoupily v účinnost již v minulém roce, až nyní se ukazují veškeré jejich dopady do prostředí advokacie.

Aktuálnost práce spatřuji rovněž v tom, že počet advokátních koncipientů, a tedy i potenciálních advokátů neustále roste, přičemž obsah této práce tvoří značnou část jednoho z okruhů advokátních zkoušek. Těmto osobám může tato práce posloužit jako prvotní vhled do problematiky.

Vzhledem k úzce vymezenému předmětu práce se hodlám zabývat téměř výhradně vnitřním poměrem mezi advokátem a klientem, kde až na výjimky nebudu uvádět přesah práv a povinností advokáta k dalším subjektům, jakými jsou například Komora, jiní advokáti, soudy a ostatní instituce. Tato práva o

povinnosti by vystačily samy o sobě na práci vlastní. Ze stejného důvodu pojmu otázku odpovědnosti advokáta pouze obecněji, jelikož jsem toho názoru, že její řádná a ucelená interpretace by značně překročila rozsah této práce.

Práce je zpracována s ohledem na právní řád České republiky účinný ke dni 10.03.2017.

2 Subjekty právního poměru

2.1 Advokát

Pro potřeby této práce je nezbytně nutné definovat základní subjekty níže přiblíženého právního poměru, tedy advokáta a klienta.

Advokátem je dle § 4 ZoA ten, kdo je zapsán v seznamu advokátů vedeném Komorou. Tato definice je sice jednoznačná, nicméně nezohledňuje veškeré podmínky, které musí být splněny pro řádný výkon činnosti advokáta. Další podmínky, které jsou kladeny na osobu vykonávající advokátní praxi, jsou však naprosto klíčové pro správné uchopení problematiky vztahu advokáta a klienta.

Před zápisem osoby do seznamu advokátů vedeného Komorou je nutné kumulativně splnit podmínky týkající se zejména morálních a osobnostních kvalit žadatele a dále jeho odbornosti¹. Odbornost je prokazována jak z pohledu teoretického, tj. úspěšným ukončením vysokoškolského studia v oboru právo, tak i praktického, kdy nezbytnou podmínkou pro zápis osoby do seznamu advokátů je vykonání alespoň tříleté právní praxe v pozici advokátního koncipienta. K těmto předpokladům přistupují dále požadavky charakterové, když právní řád požaduje, aby advokacie byla vykonávána čestně, svědomitě a v souladu s etikou.

Tímto prismatem je nutno dále nahlížet na povinnosti advokáta vůči klientovi, které budou níže rozebrány. Advokát je profesionálem, a je proto legitimní klást na něj řadu povinností, které ve svém rozsahu zjevně převyšují povinnosti stanovené klientovi.

Úkolem advokáta je zejména poskytování právních služeb jednotlivým klientům. Z právních služeb, které advokát poskytuje, je nutno pro svou důležitost vyzdvihnout zejména zastoupení klienta v soudním procesu. V soudním procesu hraje advokát zásadní roli a významnou měrou se podílí na procesu hledání spravedlnosti. Lze totiž uzavřít, že: *„...k tomu, abychom činili dobrá rozhodnutí, potřebujeme kromě dobrých soudců také dobré advokáty.“*²

¹ Úplný výčet podmínek obsahuje §§ 5 a násl. AZ

² Léger, Philippe, Generální advokát při projednávání případu Nova před Evropským soudním dvorem: The European Lawyer, červen 2002, str. 3.

Ačkoli se může zdát, že advokát dle ZoA poskytuje pouze právní služby klientům, je nutno pro celkové pochopení profese advokáta rozebrat daný právní předpis důsledněji. Advokát je například dle §25a ZoA oprávněn nahradit úřední ověření podpisu svým prohlášením, pokud advokát listinu sám sepsal nebo ji jednající osoba před advokátem vlastnoručně podepsala. Dle § 25c ZoA je advokát oprávněn provádět autorizovanou konverzi dokumentů. Dle § 56 ZoA je advokát oprávněn spravovat cizí majetek, včetně výkonu funkce insolvenčního správce. Etický kodex ve čl. 4 odst. 4 dokonce stanoví, že: *„Jakékoliv obstarávání cizích záležitostí advokátem soustavně a za úplaty se pro účely Pravidel považuje za výkon advokacie.“*

Rozsahem sousloví výkon advokacie se zabývala i judikatura, která dovodila, že výkonem advokacie jsou i veškeré činnosti vykonané advokátem po zániku právního poměru mezi ním a klientem týkající se věci, ve které byla první služba poskytnuta.³

Při veškerém respektu k širokému vymezení pojmu výkon advokacie, budu se v této práci zabývat pouze složkou poskytnutí právní služby, kterou považuji za dominantní.

2.2 Klient

Oproti pojmu advokát, který je jednoznačně definován zákonem, osoba klienta definována zákonem není. Klientem advokáta je fyzická či právnická osoba, která s advokátem vstoupila do právního poměru, na jehož základě bude klientovi poskytnuta právní služba dle ZoA. Právní řád nečiní mezi klienty - fyzickými osobami a klienty - právnickými osobami rozdílů, nicméně je nutno dbát na případná ustanovení chránící spotřebitele, tj. fyzickou osobu nepodnikající či vystupující mimo obor svého podnikání.

³ usnesení Nejvyššího správního soudu ze dne 31.05.2004, č. j. 5 As 34/2003-47, obdobně kárné rozhodnutí č. 1/05

3 Vznik právního poměru mezi advokátem a klientem

Dle § 2a ZoA platí, že: *„Každý má právo na svobodnou volbu advokáta; tím není dotčeno ustanovení § 18 odst. 2 a zvláštní právní předpisy upravující ustanovení advokáta soudem.“* Ze znění tohoto ustanovení lze vyvodit všechny způsoby, kterými může vzniknout právní poměr mezi advokátem a klientem.

Dikce zákona jednoznačně preferuje volbu advokáta, a tedy uzavření smlouvy o poskytování právních služeb, před ostatními způsoby, na základě kterých následně vznikne právní poměr. Tyto je nutno považovat za subsidiární. O jejich povaze nejlépe svědčí poměrně striktní podmínky, za kterých mohou být využity. Oproti tomu zvolit si advokáta je právo, které lze dovodit z ústavně zaručeného práva na právní pomoc, a jako takové je prakticky neomezené.

Vedle svobodné volby advokáta klientem může právní poměr mezi advokátem a klientem vzniknout rovněž na základě § 18 ZoA, tj. určením Komorou, či prostřednictvím jednotlivých procesně právních předpisů ustanovením soudem. V těchto případech je nutno vyzdvihnout úpravu čl. 6 odst. 2 Etického kodexu, který stanoví, že: *„Ve věcech, v nichž byl soudem ustanoven nebo Komorou určen, postupuje advokát se stejnou svědomitostí a péčí jako ve věcech ostatních klientů“*

3.1 Vznik na základě volby advokáta klientem

Klient není nikterak omezen ve výběru osoby advokáta. Předpokladem řádného poskytnutí právních služeb je nutný vzájemný vztah důvěry, proto nelze osobu advokáta klientovi v žádném případě nutit. Vztah důvěry obvykle vzniká opakovaným poskytnutím kvalitní právní služby. Klienti, kteří však nemají dosud zkušenost s žádným advokátem, musí volit na základě jiných kritérií. Velký vliv na výběr advokáta má jeho renomé, odvíjející se od zkušeností ostatních klientů s jeho prací. Nezanedbatelnou roli hrají rovněž osobní sympatie, které advokát v klientovi vzbudí. Klient má ve volbě zástupce volnou ruku a orgán, který vede řízení, musí zpravidla jeho rozhodnutí respektovat.⁴

⁴ Srov. usnesení Nejvyššího správního soudu ze dne 04.05.2011, č. j. 1 As 27/2011 - 88

Zvláštní pozornost je třeba věnovat reklamě v oblasti advokacie. Ta má totiž jistá specifika. Etický kodex vylučuje, až na výjimku⁵, reklamu prostřednictvím periodického tisku, neperiodických publikací, rozhlasu, televize a audiovizuálních prostředků. V jiných formách reklamy je advokát omezen obsahem této reklamy či adresáty, na které reklama může cílit. I za splnění všech výše uvedených podmínek může být reklama předmětem následného přezkumu Komorou, zdali nesnižuje důstojnost advokátního stavu. K reklamním prostředkům využívaným advokáty existuje poměrně bohatá rozhodovací praxe kárné komise Komory.⁶ V současné době se reklamní činnost advokátů a advokátních kanceláří přesouvá na internet a sociální sítě. V těchto formách se aktuálně advokáti zřejmě necítí být svazováni tolik, jako při inzerci prostřednictvím forem jiných.

Vedle stavovských pravidel pro reklamu jsou advokáti v reklamě omezeni obecnými právními předpisy. V poslední době Komora řešila zejména dopady novely ZoOS⁷ na oblast advokacie. Ta zakotvila mimo jiné novou úpravu nekalé obchodní praxe, a to klamavé opomenutí. Dle této úpravy jsou advokáti povinni uvádět podstatné informace týkající se nabídky ke koupi,⁸ aby spotřebitel mohl nabídku relevantně zhodnotit. Vyjmenované náležitosti přitom nemusí být uvedeny pouze za předpokladu, že je nabídka šířena sdělovacím prostředkem, který klade omezení na prostor a čas. K tomuto lze uvést, že je-li nabídka učiněna prostřednictvím webových stránek advokáta, měla by tyto podstatné informace obsahovat vždy, protože zde zpravidla nedochází k omezení prostoru ani času. Přesto webové stránky advokátních kanceláří tyto informace obvykle neobsahují.

⁵ Čl. 25 odst. 1 Etického kodexu: „*Advokát smí v přiměřeném rozsahu informovat veřejnost o svém podnikání jen v souvislosti s tím, že údaje o jeho podnikání byly zapsány v seznamu advokátů, a to nejdéle po dobu 60 dnů od tohoto zápisu.*“; informování po této lhůtě je kárným proviněním – srov. kárné rozhodnutí č. 13/01

⁶ Kárná komise České advokátní komory například dovodila, že je kárným proviněním, když advokátní kancelář inzeruje na igelitových taškách (č.7/95), či inzeruje-li neurčitěmu okruhu osob (č.15/97) či inzeruje-li prostřednictvím nevyžádané elektronické pošty (č.4/15).

⁷ Zákon č. 378/2015 Sb., zákon, kterým se mění zákon č. 634/1992 Sb., ZoOS, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

⁸ Takovými informacemi jsou zejména hlavní znaky výrobku nebo služby, adresa a totožnost prodávajícího, cena včetně daní, poplatků a jiných obdobných peněžitých plnění, nebo pokud z povahy výrobku nebo služby vyplývá, že cenu nelze rozumně stanovit předem, způsob jejího výpočtu a případně i veškeré další platby za dopravu nebo dodání, ujednání o platebních podmínkách, dodání, plnění a vyřizování reklamací a stížností a právo na odstoupení od smlouvy nebo ukončení závazku.

3.2 Vznik na základě ustanovení soudem

Druhou možností, na základě které může vzniknout právní poměr mezi advokátem a klientem, je ustanovení soudem. Pro tuto možnost neexistuje jednotná právní úprava, a je proto nutno odlišovat, podle kterého procesního předpisu soud o ustanovení rozhoduje.

Pro oblast civilního procesu jde o § 30 OSŘ. Toto ustanovení je nutno vykládat spolu s § 138 OSŘ, stanovujícím podmínky pro vyslovení osvobození od soudních poplatků. Pouze osoba splňující tyto podmínky může o ustanovení zástupce žádat. Tyto podmínky se uplatní dle § 1 odst. 2 ZŘS rovněž na nesporná řízení.

Pro oblast civilního řízení je nutno zohlednit rovněž ustanovení opatrovníka. Dle § 31 odst. 1 a 2 OSŘ platí, že neexistuje rozdíl mezi postavením advokáta a opatrovníka. Pro ustanovení opatrovníka však zákon stanoví taxativní výčet případů, který není s předpoklady ustanovení zástupce soudem zaměnitelný. I samotná úloha opatrovníka v civilním procesu je odlišná od úlohy zástupce účastníka řízení, nicméně považují za nutné tuto úpravu zmínit, jelikož se její aplikací může dostat advokát do civilního řízení.

Pro oblast správního soudnictví je podmínkou pro ustanovení zástupce obdobně jako v OSŘ předpoklad osvobození od soudních poplatků. Splňuje-li tedy osoba podmínky pro osvobození od soudních poplatků dle § 36 odst. 3 SŘS, může jí být na její žádost dle § 35 odst. 8 SŘS ustanoven soudem zástupce.

Souhrnně pro úpravu ustanovení zástupce soudem v civilním či soudním řízení správním platí, že tímto zástupcem, ačkoli jím zpravidla bude, nemusí být advokát. Advokát však bude ustanoven vždy, jedná-li se o případ tzv. advokátního přímusu, tj. jde-li se o řízení, respektive jeho část, pro kterou zákon stanoví zastoupení advokátem jako povinné. Takovou úpravu můžeme najít u řízení před nejvyššími soudními instancemi, kde je již nutno bezpodmínečně trvat na profesionálním zpracování podkladů pro rozhodnutí. V současném právním řádu je advokátní přímus stanoven v § 241 odst. 1 OSŘ pro dovolání a v § 105 odst. 2 SŘS pro kasační stížnost.

V trestním procesu lze ustanovit obhájce obviněného prostřednictvím dvou institutů. Jedním z nich je nárok na obhajobu bezplatnou nebo za sníženou odměnu dle § 33 odst. 2 TŘ, který je obdobný nárokům výše uvedeným. Nezávisle na tomto ustanovení musí soud ustanovit obhájce rovněž v případech tzv. nutné obhajoby. Výčet předpokladů pro toto ustanovení je stanoven v § 36 a 36a TŘ. Osoba splňující podmínky pro nutnou obhajobu musí mít pro ochranu svých práv možnost využít obhajoby advokáta. Ne zvolí-li si tedy advokáta sama, bude jí neprodleně ustanoven soudem. Oproti výše uvedenému je v trestním procesu nutno trvat na ustanovení obhájce pouze z řad advokátů.

Lze shrnout, že pro ustanovení zástupce, resp. obhájce, soudem je nutno naplnit celou řadu striktních podmínek. Institut tedy nemá být využíván všemi, ani většinou účastníků řízení, ale pouze těmi, kteří mají k právní pomoci omezený přístup. Jak však dovodil Krajský soud v Ústí nad Labem, platí, že: *„Ustanovení zástupce nezávisí na úvaze soudu, ale soud je povinen žádosti účastníka soudního řízení o ustanovení zástupce vyhovět, jsou-li u něho splněny předpoklady, aby byl soudem osvobozen od soudních poplatků a je-li to třeba k ochraně jeho zájmů.“*⁹

Ustanovení zástupce soudem má své meze ve věcné působnosti jednotlivých procesních předpisů. Následkem toho vzniká problém, zda lze podle jednotlivých procesních předpisů ustanovit zástupce, respektive advokáta, pro podání návrhu na zahájení řízení o ústavní stížnosti před Ústavním soudem. Zákon o Ústavním soudu nezná ustanovení obdobné výše uvedeným a nelze tedy podle tohoto předpisu advokáta účastníkovi řízení ustanovit.

Odborná veřejnost přispěla s řešením, a sice že pro řízení u Ústavního soudu lze ustanovit advokáta prostřednictvím § 63 zákona o Ústavním soudu, který hovoří o subsidiaritě OSŘ.¹⁰ Tento názor byl překonán judikaturou samotného Ústavního soudu, který takovou subsidiární aplikaci OSŘ vyloučil. Obdobně byla postupně vyloučena i aplikace jiných procesních předpisů, když bylo dovozeno, že nelze v trestním řízení ustanovit obhájce pro řízení u Ústavního soudu¹¹

⁹ usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 25.10.1999, sp. zn. 12 Co 768/99

¹⁰ TELEČ, Ivo. Polemika o nemožnosti ustanovení advokáta Ústavním soudem. *Bulletin advokacie*. 1995, 1995(1), s. 41.

¹¹ usnesení Ústavního soudu ze dne 06.10.2004, sp. zn. IV. ÚS 291/04

a ustanovit zástupce pro toto řízení nelze ani prostřednictvím procesního předpisu správního soudnictví¹². Právo na právní pomoc účastníků řízení je, dle rozhodnutí¹³ Ústavního soudu, zajištěno prostřednictvím ZoA, tedy určením advokáta Komorou.

3.3 Vznik na základě určení Komorou

Nezvolí-li si osoba advokáta a nesplní-li ani podmínky pro ustanovení zástupce soudem a zároveň se nemůže domoci poskytnutí právních služeb podle ZoA, má možnost požádat o jeho určení Komorou. Pro určení advokáta je nutno včas podat žádost o určení, doložit odmítnutí poskytování právní služby od alespoň dvou advokátů a vymezit předmět právní služby, kdy musí jít o konkrétní jednotlivou právní službu, u které právní předpisy vyžadují povinné zastoupení. Jednotlivou právní službou se však nemyslí jeden právní úkon dle advokátního tarifu. Naopak takovou právní službou může být ku příkladu i zastoupení v celém řízení, nicméně takové řízení musí být dostatečně konkretizováno, aby bylo zjevné, pro jakou službu byl advokát určen. O těchto žádostech rozhoduje výhradně pobočka Komory v Brně.

Komora může určit, že právní služba bude poskytnuta bezplatně nebo za sníženou odměnu. Předpokladem pro toto rozhodnutí je podání formuláře tvořícího přílohu 1 vyhlášky provádějící ZoA, ze kterého bude patrné, že příjmy a majetkové poměry žadatele sníženou odměnu či bezúplatné poskytnutí právní služby odůvodňují. Tato výhoda však může být po dobu trvání právního poměru podrobena přezkumu. Ukáže-li se, že poměry klienta poskytnutí právních služeb bezplatně nebo za sníženou odměnu již neodůvodňují, popřípadě nikdy neodůvodňovaly, může Komora toto právo odejmout.

Dle § 18 odst. 4 ZoA lze určení Komorou zrušit za předpokladu, že pominuly důvody pro jeho určení. Dle rozhodnutí Ústavního soudu však platí, že: *„Pokud určení podle § 18 odst. 2 zákona č. 85/1996 Sb., o advokacii, zakládá pro advokáta ve vztahu ke klientovi kontraktní povinnost k uzavření smlouvy o poskytování právní pomoci, zrušení takového určení zakládá pouze titul*

¹² usnesení Nejvyššího správního soudu ze dne 16.07.2009, č. j. 7 As 47/2009 - 16

¹³ usnesení Ústavního soudu ze dne 17.03.1998, sp. zn. III. ÚS 296/97

*k odstoupení od smlouvy a k výpovědi udělené plné moci; jinak řečeno, neruší tuto smlouvu samotnou ani tím neruší existující zastoupení.*¹⁴ Povinnost činit veškeré bezodkladné úkony, jak je uvedeno v předmětném ustanovení, tedy nastupuje pouze za předpokladu, že došlo k odmítnutí nebo výpovědi smlouvy o poskytování právních služeb.

Formálně je určení rozhodnutím Komory podle SŘ, jelikož zde Komora vystupuje jako veřejnoprávní korporace. Rozhodnutí o určení je tedy přezkoumatelné ve správním soudnictví.¹⁵

Dle sdělení Komory bylo v roce 2014 určeno celkem 715 advokátů, v roce 2015 bylo určeno 719 advokátů a v roce 2016 bylo určeno 873 advokátů.¹⁶ Tato čísla nejsou nijak nízká a je tedy nutno s relevantností tohoto institutu počítat.

3.4 Odmítnutí poskytnutí právních služeb

Ať je důvodem vedoucím ke vzniku právního poměru mezi advokátem a klientem cokoli, ZoA stanovuje podmínky, za kterých je advokát oprávněn či povinen poskytnutí právní služby odmítnout. V případě, že dojde k odmítnutí poskytnutí právní služby, je advokát dle čl. 8 odst. 1 Etického kodexu povinen učinit vždy přiměřená opatření k odvrácení závažné újmy, která žadateli o právní službu bezprostředně hrozí.

Níže uvedené důvody odmítnutí se vždy vztahují rovněž na advokáty vykonávající advokacii ve sdružení, společnosti či zahraniční společnosti, museli by některý z jeho kolegů poskytnutí právní služby sám odmítnout.

Fakultativní důvody odmítnutí

Advokát je dle § 18 odst. 1 ZoA oprávněn poskytnutí právních služeb odmítnout. Je nutno si uvědomit, že prostřednictvím tohoto ustanovení nemůže advokát odmítnout poskytnutí právních služeb v případech, kdy je ustanoven soudem nebo určen Komorou. Důvody odmítnutí v případech ustanovení či určení jsou

¹⁴ usnesení Ústavního soudu ze dne 18.07.2005, IV. ÚS 405/04

¹⁵ usnesení Nejvyššího správního soudu ze dne 11.09.2008, č. j. 6 Ads 19/2008-103

¹⁶ Dle poskytnuté informace Komorou na základě žádosti ze dne 30.01.2017

taxativně vypočtené v ZoA a jedná se tedy pouze o důvody pro obligatorní odmítnutí. O těchto bude pojednáno níže.¹⁷

ZoA nestanoví povinnost vyhovět žádosti klienta a bez dalšího poskytnout právní službu. Je ovšem třeba dodat, že rozhodne-li se advokát poskytnutí právní služby odmítnout, měl by pro to mít relevantní důvod. Takový výklad lze dovodit z pravidel advokátní etiky.

Obligatorní důvody odmítnutí

Obligatorních důvodů odmítnutí stanovil zákonodárce v § 19 ZoA pět. Doktrína označuje tyto důvody souhrnně jako kolizní¹⁸. Předpoklad jejich naplnění je, že advokát má k právní službě, kterou má poskytnout klientovi, ještě jiný než právě vznikající vztah a tento může dostat advokáta do střetu zájmů. Tyto vztahy lze rozdělit do tří skupin.

První skupina odůvodňuje odmítnutí poskytnutí právní služby pro možný rozpor s povinnostmi chránit zájmy klienta. Advokát je tedy povinen poskytnutí právní služby odmítnout v případě, kdy v téže věci či ve věci související právní službu poskytl on nebo advokát vykonávající advokacii s ním společně jinému klientovi, jehož zájmy jsou v rozporu s novým klientem. Povinnost advokáta chránit zájmy klienta lze považovat za vůbec nejdůležitější. Tato povinnost by však, neodmítl-li by advokát poskytnutí právní služby, byla porušena či alespoň narušena. Advokát nemůže v žádném případě volit zájmy kterého klienta v konkrétním případě upřednostnit. V takovém jednání lze spatřovat závažný střet zájmů, pro jehož řešení je odmítnutí poskytnutí právní služby jedním z možných řešení.

Výše uvedené důvody odmítnutí nastávají poměrně často, když klienti sami hledají advokáta v jejich konkrétní věci již působícího, protože očekávají jeho skutkovou a právní znalost problematiky. Neshledá-li advokát zájmy klientů za rozporné a nelze-li rozpor předpokládat ani v budoucnu, je oprávněn dalšímu klientovi právní službu poskytnout. Dle čl. 7 odst. 2 Etického kodexu však platí,

¹⁷ usnesení Nejvyššího správního soudu ze dne 28.01.2005, č. j. 7 Azs 348/2004 - 74

¹⁸ *Zákon o advokacii: komentář*. V Praze: C.H. Beck, 2012. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7179-248-2, s. 129.

že právní službu může poskytnout pouze se souhlasem všech těchto klientů. Souhlas není nutný v případě, že byl advokát pro danou věc soudem ustanoven nebo Komorou určen. Shledá-li však advokát, že zájmy klientů jsou v rozporu nebo že tento rozpor zjevně hrozí,¹⁹ je povinen poskytnutí právní služby odmítnout.

Druhá skupina chrání povinnost zachovávat advokátní mlčenlivost. Advokát je proto povinen odmítnout poskytnutí právní služby za předpokladu, že by informace, kterou advokát disponuje o klientovi nebo bývalém klientovi, mohla nového klienta neoprávněně zvýhodnit. Tato povinnost zakotvuje v širších souvislostech advokátní mlčenlivost, která bude rozebrána níže. Odmítnutí poskytnutí právní služby z tohoto důvodu je nutno vykládat ve vzájemné souvislosti s čl. 6 odst. 3 Etického kodexu, který říká, že advokát nesmí použít na újmu klienta ani ve svůj vlastní prospěch nebo ve prospěch třetích osob informací, které od klienta nebo o klientovi získal v souvislosti s poskytováním právní služby.

Třetí skupina chrání před střetem zájmů klienta a osobních překážek advokáta. Advokát je povinen odmítnout poskytnutí právních služeb za předpokladu, že se projednání věci zúčastnil sám, případně se ho účastnila osoba advokátovi blízká. Takový střet zájmu může vzniknout především v rámci soudního řízení, kde osoby blízké vystoupí v pozici osoby na řízení zúčastněné, ať už v jakémkoli procesním postavení. Osobou blízkou rozumíme dle § 22 odst. 1 OZ příbuzné v řadě přímé, sourozence a manžela nebo partnera podle zákona upravujícího registrované partnerství. Za osoby blízké se považují i jiné osoby v poměru rodinném nebo obdobném, pokud by újmu, kterou utrpěla jedna z nich, druhá důvodně pocítovala jako újmu vlastní. Má se za to, že osobami blízkými jsou i osoby sešvagřené nebo osoby, které spolu trvale žijí.

Další obligatorní důvody pro odmítnutí právní služby upravuje Etický kodex. Důvodem pro odmítnutí poskytnutí právní služby je, že právní služba má být poskytnuta ve specifické věci, v níž advokát nemá dostatek zkušeností nebo speciálních znalostí. Před samotným odmítnutím z toho důvodu by advokát měl

¹⁹ Čl. 7 odst. 3 Etického kodexu

klienta o těchto nedostatcích informovat. Klient po přijetí informace však může nadále na poskytnutí právní služby trvat. V takovém případě advokát zpravidla postupuje ve spolupráci s jiným advokátem nebo s jiným odborníkem. Tento postup Etický kodex²⁰ vylučuje pro případy ustanovení nebo určení advokáta.

Častým důvodem odmítnutí právní služby je pracovní vytížení advokáta. Klientela advokáta poskytujícího právní služby na vysoké úrovni se v průběhu času rozrůstá a advokát nemůže připustit, aby zvýšené množství klientů mělo negativní dopad na kvalitu jím odvedené práce v budoucnu. Proto je legitimní, když advokát pro pracovní vytížení nového klienta odmítne. Tento důvod konečně uvádí i Etický kodex.

Etický kodex stanoví také osobní důvody advokáta, pro které je povinen poskytnutí právních služeb odmítnout. Brání-li advokátovi v řádném poskytnutí právní služby jeho zdravotní či psychický stav, je povinen poskytnutí právní služby odmítnout, protože nemůže plně hájit zájmy klienta.²¹

Advokát rovněž dle čl. 8 odst. 6 Etického kodexu odmítne poskytnutí právních služeb v případě, pokud by se měl zavázat k povinnosti hradit, byť jenom zčásti, náklady klienta bez nároku na jejich proplacení. Na advokáta nelze přenášet náklady klienta na uplatnění a vymožení práva. Chce-li klient zvýšit zainteresovanost advokáta pro jeho kauzu, lze toho dosáhnout prostřednictvím vhodné volby odměňování.

Zjistí-li advokát naplnění některého z výše uvedených předpokladů pro obligatorní odmítnutí poskytování právních služeb dodatečně, je povinen smlouvu o poskytování právních služeb vypovědět, popřípadě požádat o zrušení ustanovení nebo požádat Komoru o určení jiného advokáta.

Zvláštní možnost odmítnutí poskytnutí právní služby stanoví ZoA pro případy určení advokáta. Advokát může po obecném právním hodnocení věci poskytnutí právní služby odmítnout, jde-li o zjevně bezdůvodné uplatňování nebo bránění práva.

²⁰ Čl. 8 odst. 3 Etického kodexu

²¹ Čl. 8 odst. 4 Etického kodexu

3.5 Uzavření smlouvy o poskytování právních služeb

Uzavřením smlouvy o poskytování právních služeb vzniká právní poměr mezi advokátem a klientem, neuvažujeme-li práva a povinnosti plynoucí z předsmlovné odpovědnosti. Rozdíly mezi jednotlivými důvody vzniku právního poměru, jak byly uvedeny výše, jsou zejména v omezení smluvní volnosti v některých otázkách smlouvou upravených, zejména odměňování.

ZoA tedy předpokládá uzavírání smluv o poskytování právních služeb. Mimo názvu smlouvy, která má být mezi advokátem a klientem uzavřena, však ZoA, nestanoví žádné její náležitosti. Vzhledem k tomu, že OZ tuto smlouvu taktéž výslovně neupravuje, lze konstatovat, že se jedná o smlouvu inominátní.

Předmět plnění, ke kterému se strany ve smlouvě o poskytování právních služeb zavazují, se však velmi blíží příkazní smlouvě, která je upravená v § 2430 a následujících OZ. Příkazní smlouva je tedy základem právního poměru mezi advokátem a klientem a její zákonná úprava se aplikuje rovněž na smlouvu o poskytování právních služeb, nestanoví-li ZoA jako *lex specialis* úpravu odlišnou.

Smluvními stranami právního poměru jsou klient vystupující v pozici příkazce a advokát vystupující v pozici příkazníka. Podstatnou náležitostí smlouvy je závazek příkazníka obstarat záležitosti příkazce. Takový předmět plnění by měl být dále specifikován, protože určení předmětu plnění lze považovat za naprosto klíčové. V průběhu poskytování právní služby nezřídka dojde k posunu věci mimo prvotní záměr, například otevřením navazujících řízení či objevením komplikací, vyžadujících více či méně standardní řešení. Advokát by tedy měl předmět smlouvy o poskytování právních služeb vymezit co nejpřesněji tak, aby nerozšiřoval svou odpovědnost na věci s předmětem smlouvy nesouvisející, ale zároveň tak, aby smlouva pokryla řešení případných komplikací a advokát byl co nejméně omezen v možnosti navrhnout a využít všech v úvahu přicházejících zákonných prostředků.

Co se týče formy, ve které je možno smlouvu o poskytování právních služeb uzavřít, platí obecné pravidlo stanovené v § 599 OZ, které říká, že: „Každý má

právo zvolit si pro právní jednání libovolnou formu, není-li ve volbě formy omezen ujednáním nebo zákonem.“ Takové omezení právní řád nezná, proto je možno smlouvu uzavřít všemi myslitelnými formami.²² Jako u každého smluvního vztahu lze i zde doporučit pro zachování právní jistoty zvolit formu písemnou.

Vyprecizování předmětu smlouvy je důležité rovněž proto, že spolu se smlouvou bývá udělena advokátovi plná moc k zastupování klienta.²³ Tato plná moc by měla svým obsahem odpovídat uzavřené smlouvě o poskytování právních služeb, a proto obvykle předmět plnění smlouvy přejímá. Byl-li smluvními stranami předmět smlouvy stanoven volněji, je přesto nutné plnou moc konkretizovat tak, aby nebyl nejmenší pochyb o zmocnění pro jednotlivé právní jednání.

Plnou moc udělí klient advokátovi v případech, kdy je pro řádné provedení právní služby nutné jednat s třetími osobami. Plná moc může být udělena jako hmotně právní či procesně právní. Jejich rozdíl je nejen v odlišných činnostech, které na jejich základě advokát vykonává, ale rovněž v možnosti omezení jejich rozsahu. Zatímco hmotněprávní plnou moc lze omezit libovolně dle zásad autonomie vůle, procesně právní plnou moc dle § 28a odst. 1 OSŘ zásadně nelze omezit.

Udělená procesní plná moc musí splňovat předpoklady stanovené jednotlivými procesními kodexy upravujícími řízení, pro které má být plná moc použita. Pro případ civilního řízení lze dle § 28 OSŘ procesní plnou moc udělit písemně nebo ústně do protokolu. Častější formou udělení plné moci je bezpochyby forma písemná, a to i vzhledem k tomu, že první úkony v řízení se odehrají zpravidla předtím, než bude sepsán první protokol. V případě formy písemné je nutno se zamyslet rovněž nad jejím podpisem, respektive jeho formou. Zákon v § 28 odst. 4 OSŘ stanoví, že postačí prostý podpis procesní plné moci. Odlišně může stanovit zákon,²⁴ nebo předseda senátu, který může ověřený podpis požadovat. Činí tak výhradně usnesením, a to v případech, kdy dochází k zásadním dispozicím

²² Kárné rozhodnutí č. 11/96: „*Podmínkou uzavření smlouvy o poskytnutí právní pomoci není písemná forma, k převzetí zastoupení postačuje smlouva ústní, případně i konkludentní jednání.*“

²³ Kárné rozhodnutí č. 4/94: „*Je třeba činit rozdíl mezi smlouvou o právní pomoci, která je svojí povahou a formou interní záležitostí mezi advokátem a klientem, a mezi plnou mocí, kterou advokát deklaruje, že takový vztah mezi ním a klientem existuje.*“

²⁴ Odlišně upraveno např. v § 97 odst. 3 insolvenčního zákona, kde je výslovně požadován úředně ověřený podpis.

s předmětem řízení a soud neměl dosud možnost ověřit autenticitu plné moci v průběhu řízení.²⁵

V případě určení advokáta Komorou pro procesní úkon je nutné, aby klient udělil advokátovi plnou moc, protože ta není určením nahrazena.²⁶ Obdobné platí i pro případ určení obhájce pro účely trestního procesu.²⁷

4 Etika

Etika je „*filosofická disciplína nebo učení o odpovědném jednání uvnitř lidského spolubytí.*“²⁸ Slovo pochází z řeckého *éthos*, které znamená mravnost či zvyklost. Právní řád by měl etiku zohledňovat a zřejmě tak i činí. Nicméně s ohledem na rozdílné chápání etiky jednotlivými lidmi, respektive rozdílnosti umístění hranice, na jejíž jedné straně je chování etické a na druhé již neetické, je nutné považovat právní řád za pouhé tzv. etické minimum.²⁹

*„Každá právní profese má – v různé míře, dané i kulturními, společenskými a historickými okolnostmi – svůj určitý vnitřní étos, některé nepsané, převažující způsoby smýšlení a chování. Není to kategorie právní, ale právněsociologická, což však neznamena, že by se do způsobu aplikace práva, resp. výkonu profese neotiskovala.“*³⁰ Etická pravidla advokátské profese se vyvíjela po dlouhou dobu a lze uzavřít, že v současné době existuje poměrně jasný rámec etiky v advokacii.

Ty nejdůležitější etické normy se postupně staly normami právními a tvoří základní povinnosti advokátů a bude o nich pojednáno v dalších částech této práce. Ostatní si svůj charakter zachovaly a dotváří celkový obraz advokacie, zejména prostřednictvím jejich užití při interpretaci a aplikaci jednotlivých právních norem.

²⁵ *Občanský soudní řád: komentář.* V Praze: C.H. Beck, 2013. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-506-0, s. 112

²⁶ usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26.02.2004,č. j. 20 Cdo 83/2003

²⁷ usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 19.02.2002,č. j. 7 To 65/02

²⁸ *Velký sociologický slovník.* Praha: Karolinum, 1996. ISBN 80-7184-164-1, s. 269

²⁹ RUBEŠ, Josef. O některých etických zásadách každodenní práce soudce a advokáta. *Bulletin advokacie.* 2003, 2003(11-12), s. 19.

³⁰ KOBER, Jan. Právníká etika na univerzitách a v profesním školení. *Bulletin advokacie.* 2015, 2015(10), s. 46.

Etické kodexy advokacie můžeme najít na úrovni mezinárodní,³¹ evropské³² i národní³³. Jejich obsah je velmi podobný, což svědčí o ustáleném charakteru advokátské profese, která má obdobný obsah napříč jurisdikcemi.

Základ etiky pro oblast advokacie je stanoven v § 17 ZoA, který říká, že: „*Advokát postupuje při výkonu advokacie tak, aby nesnižoval důstojnost advokátního stavu; za tím účelem je zejména povinen dodržovat pravidla profesionální etiky a pravidla soutěže. Pravidla profesionální etiky a pravidla soutěže stanoví stavovský předpis.*“ Ustanovení vychází z předpokladu, že po advokátovi, tedy osobě vysokoškolsky vzdělané, u které se předpokládá ucelená znalost práva, lze požadovat vyšší úroveň chování než od ostatních členů společnosti. Chování jednotlivých advokátů vykresluje společnosti úroveň celé advokacie. Advokacie by přitom měla na třetí osoby působit profesionálně a pokud možno bez skandálů.

Ustanovení výslovně odkazuje na Etický kodex, který je stavovským předpisem. Ten ve čl. 4 odst. 1 stanoví základní povinnost advokáta, kterou je poctivým, čestným a slušným chováním přispívat k důstojnosti a vážnosti advokátního stavu. Množství neurčitých právních pojmů tvoří z tohoto ustanovení generální normu etiky advokáta. O šíři jejího dopadu svědčí nejlépe fakt, že její porušení je nejčastějším důvodem pro podání kárné žaloby.³⁴

Generální norma je rozpracovaná v dalších odstavcích pro zvláštní případy jednání advokáta. Pro projevy advokáta například platí, že musí být věcné, strážlivé, a nikoliv vědomě nepravdivé. Tato úprava se sice váže pouze na projevy advokáta v souvislosti s výkonem advokacie, nicméně nevyklučuje pro projevy advokáta v jeho osobním životě užití normy generální.

Etická pravidla totiž zavazují advokáta nejenom v rámci výkonu advokacie, jak se může zdát z dikce zákonného ustanovení. Takový rozsah odpovědnosti za mravné chování advokáta by nepostačil pro ochranu důstojnosti advokátního

³¹ International Bar Association, International Code of Ethics, 1956; International association of Lawyers, Turin Principles of Professional Conduct for the Legal Profession in the 21st century, 2002

³² CCBE, Etický kodex advokátů v Evropské Unii, 1988

³³ Etický kodex

³⁴ *Zákon o advokacii: komentář*. V Praze: C.H. Beck, 2012. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7179-248-2, s. 129, s. 110

stavu jako celku. Pravidla profesionální etiky tedy zavazují advokáta k určitému chování nejen při výkonu advokacie, ale i v advokátovo soukromé sféře.³⁵

Etický kodex problematiku etiky sice dále rozpracovává, nicméně jí nevyčerpává zcela. To plyne i z dikce zákonného ustanovení uvedeného výše, kde je odkaz na stavovský předpis uveden. Vedle etických norem uvedených v právních předpisech, může být advokát odpovědný i za jednání, které tam výslovně uvedeno není. K tomu, zdali lze tuto odpovědnost předvídat, se vyjádřil Ústavní soud tak, že: „*Pro advokáta, který je činný v právním státě, nemůže být obtížné nebo neobvyklé zjistit, které způsoby chování a jednání a které hodnoty mravnosti a lidské důstojnosti je třeba respektovat, aniž by byly výslovně vypočteny v jednotlivých ustanoveních, což ostatně není vůbec možné.*“³⁶

V tomto směru meze etiky dotváří kárná rozhodovací praxe. Kárnou komisí bylo například shledáno, že neplní-li advokát přisouzený dluh³⁷ či neplatí-li nájemné za pronajatý prostor k podnikání³⁸, jedná se o jednání příčí se advokátní etice.

5 Práva klienta a povinnosti advokáta

5.1 Povinnost hájit zájmy klienta

Dle § 16 odst. 1 ZoA platí, že: „*Advokát je povinen chránit a prosazovat práva a oprávněné zájmy klienta a řídit se jeho pokyny. Pokyny klienta však není vázán, jsou-li v rozporu s právním nebo stavovským předpisem; o tom je advokát povinen klienta přiměřeně poučit.*“ Povinnost chránit a prosazovat oprávněné zájmy klienta je základní povinností advokáta a je přímým projevem základního práva na právní pomoc ve smyslu čl. 37 odst. 2 Listiny. Pokud by nebylo zaručeno, že advokát udělá vše ve prospěch klienta, vytratil by se z práva na právní pomoc jeho smysl.

Povinnost advokáta chránit oprávněné zájmy klienta je nutno vyložit společně s § 16 odst. 2 ZoA, který říká, že: „*Při výkonu advokacie je advokát povinen jednat čestně a svědomitě; je povinen využívat důsledně všechny zákonné prostředky*

³⁵ Rozhodnutí Kárné komise české advokátní komory sp. zn. KR 11/05

³⁶ Rozhodnutí Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 393/1998

³⁷ Rozhodnutí Kárné komise české advokátní komory sp. zn. KR 11/05

³⁸ Rozhodnutí Kárné komise české advokátní komory sp. zn. KR 21/03

a v jejich rámci uplatnit v zájmu klienta vše, co podle svého přesvědčení pokládá za prospěšné.“ Advokát tedy musí v každé fázi poskytování právních služeb (zejména zastupování v řízení před soudy a jinými orgány či při obhajobě v trestním řízení) svědomitě prověřit veškeré zákonné prostředky, jejichž použití připadá v úvahu.

Takto zjištěné prostředky podrobí vlastnímu přezkumu z hlediska jejich prospěšnosti či účelnosti. O všech³⁹ možnostech, které lze v dané věci využít, informuje klienta a zároveň navrhne postup, který považuje za nejúčelnější pro ochranu zájmů klienta.

Má-li advokát za to, že žádný ze zákonných prostředků, jenž právní řád umožňuje v dané věci užít, není pro klienta prospěšný, nemůže touto úvahou bez porady s klientem věc uzavřít a žádný ze zákonných prostředků neužít. Tento výklad vyplývá ze samotného právního poměru advokáta a klienta, jehož základem je příkazní smlouva. Advokát pouze zastupuje účastníka řízení, aniž by sám účastníkem řízení byl. Advokátův názor na prospěšnost zákonných prostředků je názorem poradním a konečné slovo týkající se jejich využití má vždy klient.⁴⁰ K obdobnému názoru došla i Kárná komise Komory v rozhodnutí sp. zn. KR 6/05, kde dovodila, že: *„Advokát není oprávněn ignorovat příkaz klienta k podání odvolání, byť by byl sám subjektivně přesvědčen o jeho případné neúspěšnosti.“*

Aby advokát dostál povinnosti důsledného využívání všech zákonných prostředků ve prospěch klienta, musí si být všech těchto prostředků vědom. Předpokladem pro včasné zjištění všech zákonných prostředků, kterých lze ve prospěch klienta užít, je odbornost a pečlivost. Po odborné stránce je určitým mezníkem složení advokátní zkoušky, nicméně i poté je nutno klást na advokáta vysoké nároky na sebevzdělávání. Pečlivostí oproti tomu rozumím to, že advokát v každém okamžiku poskytování právní služby zná veškeré okolnosti s poskytovanou

³⁹ I o možnostech, byť jen teoretických – srov. kárné rozhodnutí č. 10/96

⁴⁰ Srov. kárné rozhodnutí č. 19/98

právní službou související. V případě soudního procesu jde zejména o znalost soudního spisu.⁴¹

Pokyn klienta je zásadním hybatelem volícím způsob poskytování právní služby. Je tedy nutno dbát na to, aby advokát, který působí v pozici profesionála, srozumitelně klientovi vysvětlil, jaké jsou jeho možnosti, a navrhl mu postup, který doporučuje zvolit. Advokát musí vytvořit podmínky pro to, aby se klient rozhodl informovaně a alespoň se základní znalostí dopadů zvoleného řešení.

Je-li daný pokyn klienta v rozporu s právním řádem nebo stavovským předpisem, není takovým pokynem advokát vázán. Dle § 16 ZoA je advokát o tomto povinen klienta poučit. Dle mého názoru je advokát povinen poučit klienta znovu po přijetí takového pokynu a navrhnout jiné řešení. Bude-li klient na protiprávním pokynu trvat, je advokát oprávněn dle § 20 odst. 2 ZoA od smlouvy o poskytování právních služeb odstoupit.

Obecná povinnost advokáta hájit zájmy klienta je dále rozvedena pro účely trestního řízení v § 41 TŘ, podle kterého je obhájce „*povinen poskytovat obviněnému potřebnou právní pomoc, účelně využívat k hájení jeho zájmů prostředků a způsobů obhajoby uvedených v zákoně, zejména pečovat o to, aby byly v řízení náležitě a včas objasněny skutečnosti, které obviněného zbavují viny nebo jeho viny zmírňují, a tím přispívat ke správnému objasnění a rozhodnutí věci.*“ Odhlédneme-li od zjištění viny, jakožto základního cíle trestního řízení, lze vyžadovat po advokátovi obdobný výkon i v řízeních jiných než trestních.

Kárnou komisí Komory je opakovaně rozhodováno, že: „*Nedůsledná ochrana práv a oprávněných zájmů klienta a nečinnost advokáta je závažným porušením povinností advokáta.*“⁴²

5.2 Mlčenlivost

Povinnost advokáta zachovávat mlčenlivost o všech skutečnostech, o nichž se dozvěděl v souvislosti s poskytováním právních služeb klientovi, je základním

⁴¹ Obdobně bylo judikováno v rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 11 Tdo 1107/200, kde bylo dovozeno, že: „*K tomu, aby mohl advokát plně dostát svým povinnostem chránit a prosazovat práva a oprávněné zájmy klienta, je povinen dbát potřebné procesní obezřetnosti a organizovat svoji činnost tak, aby práva a oprávněné zájmy klienta nebyly ohroženy.*“

⁴² Kárné rozhodnutí č. 1/92

kamenem výkonu advokacie. Původ tohoto institutu lze najít na ústavní úrovni, konkrétně pak ve čl. 37 odst. 2 a 40 odst. 3 Listiny. Oba články společně vymezují pouze obecnou rovinu práva účastníků řízení na právní pomoc, ale jejich výkladem docházím v souladu s rozhodnutím Nejvyššího správního soudu k názoru, že *„povinnost mlčenlivosti advokáta je základním předpokladem pro poskytování právní pomoci.“*⁴³ Institut mlčenlivosti advokáta je jednoznačně zakotven v § 21 ZoA, přičemž je dále rozváděn dalšími prameny, jako jsou národní, evropské i mezinárodní kodexy etiky, a o všeobecném přijetí této povinnosti advokáta nelze mít pochyb. Důsledná ochrana tohoto institutu je tedy zjevně na místě.

Pro správné pochopení institutu mlčenlivosti je třeba uvést, že se nejedná *„v žádném případě o jakousi výsadu advokáta, která by měla založit vynětí z obecně platného a závazného právního řádu, ale jde o povinnost uloženou advokátovi v zájmu jeho klientů a pro jejich ochranu.“*⁴⁴ Proto je třeba nahlížet na tento institut jako na povinnost advokáta, nikoli snad jeho právo.

Dobrým příkladem výše uvedeného je rozhodnutí Nejvyššího soudu, kde bylo dovozeno, že *„jestliže advokát (obhájce), i přes oprávnění vyplývající z ustanovení § 21 AZ, neodmítne odpovědět na položenou otázku, ale záměrně uvede nepravdu, a to proto, aby jeho klient unikl trestnímu stíhání, pak nejenže jedná v rozporu zejména s ustanovením § 16 odst. 2 a § 17 AZ, ale za splnění dalších podmínek lze toto jeho jednání pokládat za trestný čin nadržování podle § 166 odst. 1 TrZ.“*⁴⁵ Mlčenlivost je tedy povinností, která má být splněna bez dalšího a nemá tvořit jakýsi manévrovací prostor advokáta.

*„Zákonem uložená povinnost mlčenlivosti advokáta je tradičně považována za jeden z hlavních institutů tzv. „profesních tajemství“ (vedle zejména státem uloženého tajemství lékařského či státem uznaného tajemství duchovního)...“*⁴⁶ Výše uvedené pomáhá nastínit vznik povinnosti mlčenlivosti advokáta a důvod jejího zavedení. *„Výkon profese advokáta vychází z důvěrného vztahu mezi*

⁴³ Rozhodnutí Nejvyššího správního soudu ze dne 6. 6. 2012, sp. zn. 6 Ads 30/2012

⁴⁴ Nález Ústavního soudu ze dne 28. 7. 2009, spis. zn. II. ÚS 2894/08

⁴⁵ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 1. 2008, sp. zn. 8 Tdo 1148/2007

⁴⁶ ZACHOVÁ, Markéta. Povinnost mlčenlivosti advokáta. *Bulletin advokacie*. 2001, 2001(4), s. 24.

*advokátem a klientem a z důvěry klienta v mlčenlivost advokáta.*⁴⁷ Stejně jako u ostatních výše uvedených profesí je mlčenlivost nezbytnou součástí jejich výkonu, protože jen za předpokladu řádné a třetími osobami uznané ochrany informací lze tyto informace s úspěchem nabýt.

Tato problematika vyvstává zejména při působení advokáta jako obhájce v trestním řízení, kdy jsou v sázce klienta jeho nejzákladnější práva. Ne ojediněle klient pod tlakem okolností sám volí obrannou taktiku pro řízení a tuto aplikuje i na svého obhájce, kterému nesděljuje pravdivé nebo úplné informace. Pro správnou volbu způsobu obhajoby je však úplná a pravdivá informace o spáchání či nespáchání vytýkaného trestného činu klientem naprosto klíčová. Obhájce tedy musí usilovat o to, aby tato informace byla spolehlivě zjištěna co nejdříve, ideálně hned při převzetí právního zastoupení. Obhájce by tedy v tomto případě měl svého klienta výslovně o povinnosti mlčenlivosti informovat a vysvětlit *„obviněnému (zadrženému podezřelému), že proto, aby mohl prosazovat jeho práva a zájmy a podle svého přesvědčení činil v jeho zájmu při obhajobě vše, co pokládá za potřebné (§ 16 odst. 1, 2 ZA), je třeba aby se od něj dozvěděl vše, co mu umožní jej řádně hájit, tedy jakékoliv zásadní i drobné informace, jimiž v dané věci disponuje.*⁴⁸ K této problematice nutno doplnit, že dle čl. 6 odst. 3 Etického kodexu není advokát oprávněn bez souhlasu klienta ověřovat pravdivost nebo úplnost skutkových informací klientem poskytnutých.

Povinnost mlčenlivosti upravuje § 21 ZoA, přičemž tuto úpravu dále konkretizuje Etický kodex, ale i speciální ustanovení dalších předpisů.⁴⁹

5.2.1 Věcný rozsah povinnosti mlčenlivosti

Dle § 21 odst. 1 ZoA platí, že advokát je povinen zachovávat mlčenlivost o všech skutečnostech, o nichž se dozvěděl v souvislosti s poskytováním právních služeb. Pro věcnou působnost mlčenlivosti advokáta je tedy zásadní pojem poskytování právních služeb.

⁴⁷ Nález Ústavního soudu ze dne 28. 7. 2009, spis. zn. II. ÚS 2894/08

⁴⁸ VANTUCH, Pavel. Mlčenlivost obhájce, zproštění mlčenlivosti a jeho oznamovací povinnost. *Bulletin advokacie*. 2013, 2013(4)

⁴⁹ Srov. §124 a 126 OSŘ či §99 TR

Při poskytování právní služby získává advokát informace podléhající mlčenlivosti zejména od klienta. Není to však pravidlem a v drtivé většině případů budou existovat také zdroje od klienta odlišné. Poskytování právní služby je tedy nutno zhodnotit komplexně a mlčenlivost s tím související taktéž. „*V této souvislosti je třeba zdůraznit, že nezáleží na tom, z jakého pramene určitá skutečnost pochází, tj. zda se o ní advokát dozvěděl přímo od klienta nebo od protistrany, od svědků, ze spisu či protokolu apod. V zásadě se povinnost mlčenlivosti vztahuje i na skutečnosti, které jsou veřejně známy (zejm. ze sdělovacích prostředků); chráněným zájmem klienta v tomto případě může být zájem na tom, aby se již zveřejněná skutečnost dále nešířila.*“⁵⁰

Získané informace mohou mít různou důležitost a váhu pro poskytnutí právní služby. Advokát shromažďuje informace od zdánlivě nedůležitých po informace zásadní. V míře ochrany těchto informací však není rozdíl a je nutno trvat na aplikaci povinnosti mlčenlivosti bez dalšího, a to v nejširší možné podobě. Souhlasný názor zastává i odborná literatura, když uvádí, že: „*striktně vzato je ale porušením zákonné povinnosti advokáta dle § 21 AdvZ, pokud zveřejní jakoukoliv informaci, kterou získal od svého klienta anebo v souvislosti s poskytováním právní služby. Lhostejno, zda citlivou anebo jen banální. To může mít význam při úvaze o míře postihu, leč ne o podstatě provinění.*“⁵¹ Mlčenlivosti advokáta tedy podléhají i informace nedůležité, či úplně nerelevantní, nabyli-li je advokát v souvislosti s poskytnutím právní služby.

Věcný rozsah povinnosti mlčenlivosti je dle mého názoru nutné vykládat extenzivně. Jakékoli zužování narušuje fiduciární vztah mezi advokátem a klientem a ohrožuje tím řádné poskytnutí právní služby. Ve své podstatě podléhá dle mého názoru mlčenlivosti i samostatná existence právního poměru mezi advokátem a klientem, kdy advokát není oprávněn existenci právního poměru potvrdit na dotaz třetích osob, nedal-li k tomu klient souhlas. Ačkoli je běžné, že advokát bude poskytovat právní službu zejména v souvislosti s jednáním se třetími osobami, nemusí tomu tak být vždy.

⁵⁰ ZACHOVÁ, Markéta. Povinnost mlčenlivosti advokáta. *Bulletin advokacie*. 2001, 2001(4)

⁵¹ SMEJKAL, Vladimír. Povinnost mlčenlivosti advokáta a elektronická komunikace. *Bulletin advokacie*. 2007, 2007(10), s. 17.

Informacemi nesouvisejícími s poskytnutím právní služby jsou informace získané advokátem bez jakéhokoli vztahu s klientem, nebo informace získané před tímto vztahem. Odborná literatura⁵² uvádí jako příklad situaci, kdy je advokát svědkem dopravní nehody jeho pozdějšího klienta. Informace v této době získaná nesouvisí s poskytováním právní služby a nepodléhá tedy mlčenlivosti, a to ani tehdy, stane-li účastník dopravní nehody později klientem advokáta nehodě přihlížejícího. Pro úplnost je nutno uvést, že pro účely trestního řízení platí § 35 odst. 3 TŘ, který stanoví, že „V trestním řízení nemůže být obhájcem advokát, který v něm vypovídá jako svědek, podává znalecký posudek nebo je činný jako tlumočník.“

5.2.2 Osobní rozsah povinnosti mlčenlivosti

Osobním rozsahem mlčenlivosti se rozumí dopad povinnosti mlčenlivosti na jednotlivé osoby, které s informacemi mlčenlivosti podléhajícími přicházejí do styku. Primárním adresátem normy o povinnosti zachovat mlčenlivost je advokát. Ustanovení § 21 odst. 3 ZoA však stanoví, že advokát nemá povinnost mlčenlivosti ve vztahu k osobě, kterou pověřuje provedením jednotlivých úkonů právních služeb, pokud je tato osoba povinna sama tuto povinnost zachovávat. ZoA tedy výslovně a zcela správně počítá s tím, že advokát nevykonává svou profesi sám, ale vstupuje do rozličných právních poměrů s dalšími osobami, které potřebují pro řádnou spolupráci s advokátem úplné informace.

Výše uvedené poměry lze dále členit podle jejich povahy na ty, kdy bude advokát substitučně zastoupen jiným advokátem, advokátním koncipientem či jiným zaměstnancem advokáta⁵³ za účelem provedení úkonu právní pomoci, a na ty, kdy třetí osoby přichází do styku s informacemi podléhajícími mlčenlivosti v souvislosti s plněním jejich pracovních povinností.

Na substitučně zastupujícího advokáta dopadá úprava mlčenlivosti v celém svém rozsahu. Zastupuje-li advokáta advokátní koncipient, dopadá na něj dle § 39 ZoA úprava mlčenlivosti přiměřeně. Výkladově je nutno upozornit, že advokátní

⁵² MANDÁK, Václav. K povinnosti advokáta podat vysvětlení a vypovídat jako svědek v trestním řízení. *Trestněprávní revue*. 2003, 2003(12), s. 372.

⁵³ Ve smyslu čl. 9 a 9a Usnesení předsednictva České advokátní komory č. 6/1998 *Věstníku*, kterým se stanoví pravidla pro výkon substitučního oprávnění advokátních koncipientů a jiných zaměstnanců advokáta.

koncipient není oprávněn poskytovat právní službu ve smyslu § 2 ZoA, nejedná-li se o tzv. podnikového právníka dle odst. 2 písm. b). Advokátní koncipient vykonává pouhou právní praxi, nicméně na rozsah mlčenlivosti toto ustanovení nebude mít vliv a rozsah tedy bude fakticky stejný jako u advokáta.

Povinnost mlčenlivosti ostatních osob výše uvedených upravuje § 21 odst. 9 písm.

a) ZoA. Dle tohoto ustanovení se povinnost mlčenlivosti, jak vyložena výše, vztahuje na spolupracující osoby advokáta obdobně. Přesto, že vzniká povinnost mlčenlivosti těmto osobám ex lege, doporučil bych tuto povinnost výslovně uvést v pracovní smlouvě. Zvláštní pozornost zaslouží spolupracující soukromé osoby s advokátem, u kterých bylo kárnou komisí dovozeno, že: *„Je nepřípustné, aby advokát umožňoval zaměstnancům jiného soukromého subjektu, aby pro něho, byť jen částečně, vykonávali práce související s výkonem advokacie a aby vyřizovali jeho klientské věci.“*⁵⁴

Výše uvedené ustanovení rovněž stanovuje povinnost mlčenlivosti pro osoby účastnící se kárného řízení s advokátem. Pro účely kárného řízení se totiž advokát dle § 21 odst. 6 ZoA nemůže mlčenlivosti dovolat a je tedy na místě zajistit jejich ochranu i vůči dalším osobám.

5.2.3 Časový rozsah povinnosti mlčenlivosti

ZoA nestanoví žádnou lhůtu, po jejíž uplynutí, je advokát mlčenlivosti zproštěn. Povinnost mlčenlivosti tedy trvá, a to od momentu, kdy se advokát o informaci povinnosti mlčenlivosti podléhající dozvěděl, až do chvíle, kdy je klientem mlčenlivosti zproštěn. Není-li klientem mlčenlivosti zproštěn, platí, že povinnost mlčenlivosti nadále trvá, a to po neomezeně dlouhou dobu.

Ustanovení § 21 odst. 8 ZoA stanoví, že *„Povinnost mlčenlivosti trvá i po vyškrtnutí ze seznamu advokátů.“* Důvody pro vyškrtnutí ze seznamu advokátů stanovuje §7a ZoA. Vedle vyškrtnutí je možno advokátovi dle § 8a ZoA rovněž pozastavit výkon advokacie. Ačkoli pro případ pozastavení výkonu advokacie není zákonem přímo stanoveno, že povinnost mlčenlivosti trvá, lze takový výklad dovodit. Logickým argumentem *per analogiam* totiž dovodíme, že trvá-li

⁵⁴ Kárné rozhodnutí č. 8/07

povinnost mlčenlivosti v případech konečného vyškrtnutí ze seznamu advokátů, trvá rovněž při dočasném přerušení výkonu advokacie. Přestože tento výklad považuji za jediný správný, zákonodárce otevírá možnost jeho zpochybnění zřejmě taxativním výčtem přetrvávajících povinností v době pozastavení výkonu advokacie uvedeném v § 9a odst. 2 ZoA, kde povinnost mlčenlivosti absentuje. Na tomto místě zákona tedy shledávám v rámci úvah *de lege ferenda* prostor pro zpřesnění.

5.2.4 Omezení povinnosti mlčenlivosti

Zproštění mlčenlivosti

Dle § 21 odst. 2 ZoA platí, že povinnosti mlčenlivosti může advokáta zprostit pouze klient a po jeho smrti či zániku právní nástupce klienta. Má-li klient více právních nástupců, ke zproštění advokáta povinnosti mlčenlivosti je potřebný souhlasný projev všech právních nástupců klienta. Zákon stanoví, že vůle musí být projevena písemně a musí být adresována advokátovi nebo ji lze projevit ústně v řízení před soudem.

Jak bylo řečeno v úvodu této práce, klientem mohou být jak osoby fyzické, tak osoby právnické. U obou osob je nutno dbát na řádný projev jejich vůle.

Projev vůle zprostit advokáta mlčenlivosti fyzickou osobou s sebou obvykle neponese větších výkladových problémů. Je-li však klientem osoba právnická, je nutno vždy dbát na řádný projev vůle osob klienta zastupujících. Pro relevantní projevení vůle osoby jednající za právnickou osobu mohou být stanoveny další podmínky (např. požadavek společného jednání více členů kolektivního orgánu atd.), jejichž naplnění musí advokát prověřit, nežli zproštění mlčenlivosti uzná.

Vedle samotného projevu vůle klienta je advokát rovněž povinen ověřit situaci, za které ke zproštění došlo. Dle poslední věty § 21 odst. 2 ZoA totiž platí, že i po projevu vůle zprostit advokáta mlčenlivosti jeho mlčenlivost trvá, *„je-li z okolností případu zřejmé, že ho klient nebo jeho právní nástupce této povinnosti zprostil pod nátlakem nebo v tísní.“*

Právní jednání pod nátlakem definuje § 587 OZ takto: *„Kdo byl k právnímu jednání přinucen hrozbou tělesného nebo duševního násilí vyvolávající vzhledem*

k významu a pravděpodobnosti hrozícího nebezpečí i k osobním vlastnostem toho, jemuž bylo vyhrožováno, jeho důvodnou obavu, má právo namítnout neplatnost právního jednání.“ OZ stanoví, že právní jednání učiněné pod nátlakem je relativně neplatné, tj. osoba jednající se musí této neplatnosti dovolat, jinak se právní jednání považuje za platné. Takový postup by však v případě zproštění mlčenlivosti advokáta napáchal nenapravitelnou škodu v podobě úniku důvěrných informací. Proto ZoA jako *lex specialis* stanoví, že za okolností, kdy advokát má za to, že zřejmě došlo k projevu vůle pod nátlakem, jeho mlčenlivost trvá.

Právní jednání v tísní upravuje § 1796 OZ ve smyslu uzavírání tzv. lichevních smluv. Toto ustanovení však nelze na zproštění mlčenlivosti aplikovat a je nutné užít úpravu obecnější, uvedenou v § 551 OZ, který říká, že: *„O právní jednání nejde, chybí-li vůle jednající osoby.*“ Náležitostmi vůle se zabýval Ústavní soud, který dovodil, že: *„Náležitostí vůle jednající osoby je svoboda a vážnost při jejím projevu při zachování absence omylu a tísně.“*⁵⁵ K definici tísně se vyjádřil Nejvyšší soud, když dovodil, že: *„Za tíseň je třeba podle ustáleného judikatorního i doktrinárního výkladu považovat hospodářský nebo sociální, někdy i psychický stav (např. rozrušení, obavy o blízkou osobu apod., nikoli však psychické donucení, které je právně relevantní z hlediska ustanovení § 37 o. z.), jenž takovým způsobem a s takovou závažností doléhá na osobu uzavírající smlouvu, že ji omezuje ve svobodě rozhodování natolik, že učiní právní úkon, jenž by jinak neučinila“*⁵⁶ Tato definice je dle mého názoru plně aplikovatelná i na námi posuzovanou otázku.

K obdobné definici tísně se kloní i komentářová literatura, která dále dovozuje, že: *„Tíseň může existovat jen v představě postiženého (právní věta rakouského OGH č. RS0016883, ris.bka.gv.at): použitelnost komentovaného § 1796 tak může založit i situace, kdy někdo zneužije toho, že jiný mylně vychází ze skutečností zakládajících tíseň. Není rozhodující, zda se do stavu tísně „poškozený dostal vlastním přičiněním nebo vlivem okolností nezávislých na jeho vůli“ (NS 3 Tdo*

⁵⁵ Nález Ústavního soudu ze dne 14.05.1997, sp. zn. II. ÚS 28/96,

⁵⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28.03.2012, sp. zn. 28 Cdo 3807/2011

225/2012, Rt 23/2013).⁵⁷ Jsou-li naplněny výše uvedené negativní podmínky, jedná se o nicotný projev vůle a advokát k takovému vůbec nepřihlédne.

Má-li advokát za to, že došlo ke zproštění mlčenlivosti pod nátlakem nebo v tísní, měl by okamžitě kontaktovat klienta a nastalou situaci s ním řešit. V této souvislosti mám za to, že by advokát měl s klientem projednat každé jeho zproštění tak, aby klientovi byly zřejmé veškeré jeho důsledky, i když o projevu vůle klienta nemá advokát pochyb. Tuto povinnost lze dle mého dovodit systematickým výkladem z celkového postavení advokáta, ačkoli dnes (oproti úpravě v zákoně č. 128/1990 Sb., o advokacii⁵⁸) není v zákoně výslovně uvedena.

Zproštění je nutným předpokladem pro možnost vyslechnout advokáta jako svědka ve věci týkající se poskytnuté právní služby. Vypovídá-li advokát jako svědek, aniž by byl klientem povinnosti mlčenlivosti zproštěn, hrubým způsobem porušuje zákonem uloženou povinnost mlčenlivosti. Toto vyplývá ze zákonných ustanovení i rozhodovací praxe kárné komise Komory.⁵⁹

Zproštění mlčenlivosti skrze třetí osobu

Vztah advokáta a klienta je zpravidla vztahem dvoustranným, a proto je bezpodmínečně nutné, aby jednostranný projev vůle kterékoli ze stran právního poměru byl adresován druhé straně.⁶⁰ Projev vůle zprostit advokáta mlčenlivosti tedy musí být učiněn přímo vůči advokátovi, tj. nelze ho provést skrze třetí osobu. Takový projev vůle totiž advokát nemůže řádně a v plném rozsahu přezkoumat z hlediska jeho možného provedení pod nátlakem či v tísní.

Tento způsob zproštění řeší nauka zejména v trestním procesu, kdy osoba, proti níž je trestní řízení vedeno, na jednom z výsledků do protokolu advokáta mlčenlivosti zproští. K takovému zproštění uvádí komentářová literatura toto: „*Pokud bylo zachyceno do protokolu jiným orgánem než soudem, např.*

⁵⁷ LAVICKÝ, Petr. *Občanský zákoník: komentář*. Praha: C.H. Beck, 2015. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-529-9, svazek V. Závazkové právo. Obecná část (§ 1721–2054), s. 336

⁵⁸ § 19(1): „*Advokát je povinen zachovávat mlčenlivost o všech skutečnostech, o nichž se dozvěděl v souvislosti s výkonem advokacie. Této povinnosti jej může zprostit pouze klient prohlášením, i v tomto případě je však advokát povinen zachovat mlčenlivost, pokud je to v zájmu klienta.*“

⁵⁹ Srov. Kárné rozhodnutí č.16/02 či č. 11/04

⁶⁰ MANDÁK, Václav. K povinnosti advokáta podat vysvětlení a vypovídat jako svědek v trestním řízení. *Trestněprávní revue*. 2003, 2003(12), s. 372.

*vyšetřovatelem v rámci trestního řízení, nejde o platné zproštění.*⁶¹ S tímto závěrem nelze než souhlasit.

Oznamovací povinnost

Dle § 21 odst. 7 ZoA platí, že povinností mlčenlivosti není dotčena zákonem uložená povinnost překazit spáchání trestného činu. Toto ustanovení odkazuje na § 167 zákona č. 140/1961 Sb. a trestní zákoník, upravující skutkovou podstatu trestného činu nepřekažení trestného činu. Tento zákon byl nahrazen trestním zákoníkem z roku 2009, který trestný čin s obdobnými znaky definuje v § 367 TZ. Tento trestný čin spáchá osoba, která se hodnověrným způsobem dozví, že jiný připravuje nebo páchá některý z taxativně vypočtených trestných činů a spáchání nebo dokončení takového trestného činu nepřekazí.

Toto omezení mlčenlivosti vyvstává zejména u obhájců v trestním řízení, kdy klient, stíhán pro spáchání trestného činu, nadále zamýšlí či páchá trestnou činnost. Zde vyvstává opět povinnost úplně informovat klienta o rozsahu a výjimkách povinnosti mlčenlivosti. Nejpozději při vzniku právního poměru mezi advokátem a klientem by měl advokát na jeho oznamovací povinnost pro účely překažení trestného činu klienta upozornit. Advokát nemůže trestnou činnost klienta v žádném případě krýt, ale zároveň s ohledem na fiduciární povahu právního poměru a postavení advokáta v soudním procesu by neměl být advokát obvykle tím, kdo oznamuje trestnou činnost svého klienta.⁶²

Klient by si tedy měl být vědom po celou dobu poskytování právní služby hranic mlčenlivosti advokáta, aby tuto mohl využít v plné míře a sdělil advokátovi všechny okolnosti týkající se předmětu právní služby tak, aby mohla být služba poskytnuta co nejlépe. Je tedy v zájmu advokáta samotného nevystavovat se situaci, kdy by musel trestnou činnost svého klienta oznámit. Toho může dosáhnout pouze srozumitelným poučením klienta.

V souvislosti s trestným činem nepřekažení trestného činu se často uvádí i trestný čin neoznámení trestného činu upravený v § 368 TZ. Oznamovací

⁶¹ Zákon o advokacii: komentář. V Praze: C.H. Beck, 2012. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7179-248-2, s. 144.

⁶² Srov. Kárné rozhodnutí č. 4/05

povinnost však advokát ani jeho zaměstnanec, který se dozví o spáchání trestného činu v souvislosti s výkonem advokacie nebo právní praxe, nemá.

Obviněný advokát a povinnost mlčenlivosti

Úprava mlčenlivosti dostává nový rozměr v případě, kdy advokát je v postavení obviněného a měl by na úkor své mlčenlivosti realizovat své právo na obhajobu. Zde je nutno poměřit dva zájmy jsoucí proti sobě. Dle mého názoru v takovém případě musí povinnost mlčenlivosti ustoupit právu na obhajobu, které ve svém souhrnu, jak upravuje zejména § 33 TŘ, vyplývá z ústavní úrovně, konkrétně pak z čl. 40 Listiny.

K obdobnému závěru došel i Krajský soud v Ostravě, když dovedl, že: *„Obviněnému nemůže být žádným způsobem bráněno v uplatnění obhajoby v trestním řízení, z čehož vyplývá, že toto právo nelze vázat či podmiňovat úkonem zproštění mlčenlivosti, eventuálně postihem za porušení povinnosti mlčenlivosti.“*⁶³ V tomto případě se však jednalo o trestný čin spáchaný policistou.

Prolomení mlčenlivosti v trestním řízení se zabýval i Nejvyšší správní soud, když dovedl, že: *„v případě, kdy klient podal na advokáta trestní oznámení v souvislosti s poskytováním právních služeb, je advokát oprávněn na svou obranu policejnímu orgánu uvést informace, které se dověděl v souvislosti s poskytováním právních služeb, a to v nezbytném rozsahu k objasnění skutkového stavu.“*⁶⁴ Ve stejném rozhodnutí však dodal, že zpětně podané trestní oznámení advokáta na klienta, již povinnost mlčenlivosti neprolamuje, a tedy nesmí být advokátem z tohoto důvodu podáno.

Pro závěr, že obviněnému advokátovi nemůže být v uplatnění obhajoby povinností mlčenlivosti bráněno, nacházím argument rovněž v systematickém výkladu TŘ, kdy § 200 TŘ výslovně pamatuje na ochranu zvláštním zákonem utajovaných informací institutem vyloučení veřejnosti. Takovým zvláštním zákonem je dle mého názoru i ZoA.

⁶³ rozhodnutí Krajského soudu v Ostravě sp. zn. 2 To 11/88, spis dle sdělení Okresního soudu ve Frýdku Místku byl již skartován, zdroj uvedené citace: TERYNGEL, Jiří a SCHRAMHAUSER, Jan. Obviněný advokát, obviněný klient a povinnost mlčenlivosti. *Bulletin advokacie*. 2013, 2013(5), s. 39.

⁶⁴ Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 06.06.2012, sp. zn. 6 Ads 30/2012

Navíc dle § 33 odst. 1 TŘ má obviněný mimo jiné právo „*vyjádřit se ke všem skutečnostem, které se mu kladou za vinu, a k důkazům o nich, není však povinen vypovídat. Může uvádět okolnosti a důkazy sloužící k jeho obhajobě, činit návrhy a podávat žádosti a opravné prostředky.*“ Vzhledem k tomu, že výše uvedené je jádrem práva na obhajobu a všechny tyto prostředky by byly důsledným trváním na dodržení povinnosti mlčenlivosti zcela vyloučeny, myslím, že by v takovou chvíli měla mlčenlivost ústavnímu právu ustoupit. Konečně dovedeno *ad absurdum*, v případě společného řízení vedeného proti advokátovi a jeho klientovi by vznikly v případě důsledného trvání na zachování mlčenlivosti fakticky dva druhy obviněných s odlišným okruhem práv a se zcela odlišným procesním postavením. Takový závěr by byl však zjevně neudržitelný.

Trestní řízení vedené proti advokátovi však v žádném případě nezbavuje advokáta mlčenlivosti zcela. Advokát je stále povinen zachovat mlčenlivost ve všech věcech, které se netýkají předmětu řízení, tedy skutku, pro který je advokát trestně stíhán.

Pro porušení povinnosti mlčenlivosti může být advokát i v tomto případě kárně stíhán. Literatura k tomuto však uvádí, že: „*na případné prolomení povinnosti mlčenlivosti je nutno pohlížet v souladu se zásadou „proporcionality pro výklad mezi krajní nouze, kdy následek, způsobený porušením mlčenlivosti nesmí být závažnější nebo stejně závažný než ten, který hrozí při dodržení této povinnosti. Tento následek však je nutno hodnotit objektivně, nelze porovnávat jen újmu, která může vzniknout advokátovi, s případnou újmou jednotlivého klienta, ale je nutno vzít v úvahu újmu, která vznikne pověsti celého stavu.*“⁶⁵ S tímto výkladem beze zbytku souhlasím.

S obviněním advokáta přichází v úvahu rovněž provedení domovní prohlídky dle § 85b TŘ. Při provádění domovní prohlídky nebo prohlídky jiných prostor, v nichž advokát vykonává advokacii, pokud se zde mohou nacházet listiny, které obsahují skutečnosti, na něž se vztahuje povinnost mlčenlivosti advokáta, je orgán provádějící úkon povinen vyžádat si součinnost Komory. Orgán provádějící úkon

⁶⁵ TERYNGEL, Jiří a SCHRAMHAUSER, Jan. Obviněný advokát, obviněný klient a povinnost mlčenlivosti. *Bulletin advokacie*. 2013, 2013(5), s. 39.

je oprávněn seznámit se s obsahem těchto listin pouze za přítomnosti a se souhlasem zástupce Komory. Není-li souhlas zástupcem Komory udělen, může ho nahradit na návrh orgánu, který domovní prohlídku nebo prohlídku jiných prostor nařídil, rozhodnutím soudce nejbližší nadřízeného soudu, u něhož působí předseda senátu nebo soudce, který je oprávněn nařídít domovní prohlídku nebo prohlídku jiných prostor.

Domovních prohlídek advokátů se ročně uskuteční okolo dvaceti⁶⁶, přičemž způsob jejich provádění stále více burcuje odbornou veřejnost k diskuzi. Nesourodost praxe vedla až k vydání stanoviska trestního kolegia Nejvyššího soudu.⁶⁷ Toto stanovisko se zabývá zejména výkladem pojmu „jiné prostory, v nichž advokát vykonává advokacii“, při jehož interpretaci dochází k závěru, že musí být vykládán jako jakýkoli prostor související s výkonem advokacie, v němž se proto vyskytují informace o klientech, ať již v písemné, elektronické či jiné podobě. Vedle sídla advokáta zapsaného do seznamu advokátů jde dále např. o pobočku advokátní kanceláře, kancelář advokáta v sídle obchodní společnosti, již poskytuje právní služby, vozidlo advokáta nebo místa určená k archivaci či ukládání advokátních spisů. Ve stanovisku oceňuji to, že se Nejvyšší soud zabýval i dopadem moderních technologií na tento pojem, když dovodil, že i např. různé typy tzv. hostingů, cloudů či serverů jsou jako jiné prostory chráněny.

Vztah mlčenlivosti a ZoOOÚ

Mlčenlivost advokáta úzce souvisí s informacemi, které získává a zpracovává v zájmu klienta. Mezi těmito informacemi budou i osobní či citlivé údaje jednotlivých osob dle ZoOOÚ. Přestože advokát bude zpravidla shromažďovat osobní údaje nahodile, lze předpokládat, že tyto budou dále zpracovávány. Advokát v takovém případě bude správcem osobních údajů dle ZoOOÚ. Toto potvrdil i Nejvyšší správní soud v jednom ze svých rozhodnutí, kde dovodil, že: „*Povinná mlčenlivost advokátů (§ 21 odst. 1 zákona č. 85/1996 Sb., o advokacii) je sama o sobě nevylučuje z působnosti zákona č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních*

⁶⁶ SOKOL, Tomáš. Domovní prohlídky u advokátů [online]. 2016 [cit. 2017-03-03]. Dostupné z: <http://www.cak.cz/scripts/detail.php?id=15462>

⁶⁷ Stanovisko trestního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 25. 6. 2015, sp. zn. Tpjn 306/214

údajů.“⁶⁸ Úprava ZoOOÚ omezuje advokáta zejména při zveřejnění takových údajů.

Spor mezi advokátem a klientem

Mlčenlivost advokáta je zákonem výslovně omezena v rozsahu nezbytném pro řízení před soudem nebo jiným orgánem, je-li předmětem řízení spor mezi ním a klientem nebo jeho právním nástupcem. Tato výjimka chrání advokáta před situací, kdy ho jeho povinnost mlčenlivosti vrhne do důkazní nouze, jejímž důsledkem by pravděpodobně bylo porušení práva na spravedlivý proces.

Toto omezení lze legitimizovat také tím, že orgán, před kterým se řízení vede, bude mít sám uloženou povinnost mlčenlivosti jiným předpisem. Tak je tomu u kárné komise⁶⁹ i v případě řízení u soudu, respektive soudců.⁷⁰ Pro ochranu prolomené mlčenlivosti ve vztahu k třetím osobám slouží i ustanovení o možnosti neveřejného vedení řízení dle § 116 odst. 2 OSŘ.

Lze uzavřít, že prolomení mlčenlivosti pro spor mezi advokátem a klientem je prolomením pouze částečným a pouze vůči omezenému okruhu osob. Řízení, které se pro spor mezi advokátem a klientem vede, by mělo být zásadně neveřejné a zúčastnit by se ho měli pouze osoby zavázané mlčenlivostí, třebaže podle jiného předpisu, než je ZoA. Dle mého názoru nedochází projednáním věci k zániku ani omezení mlčenlivosti do budoucna. Advokát není v žádném případě oprávněn informace uvedené v řízení o sporu zveřejňovat třetím osobám, jež nejsou účastníky řízení.

Daňová kontrola

Další výjimka z povinnosti mlčenlivosti se dle § 21 odst. 5 ZoA týká povinností advokáta jako daňového subjektu. V tomto ohledu dochází k jistým prolomením mlčenlivosti, která jsou legitimizována právem státu na výběr daní. Tato problematika vyvstává zejména při aplikaci zákona o dani z přidané hodnoty, podle kterého advokáti vystavují daňové doklady. Daňový doklad musí splňovat

⁶⁸ Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 25. 3. 2011, sp. zn. 2 As 21/2011

⁶⁹ § 21 odst. 9 písm. b) zákona o advokacii

⁷⁰ § 81 odst. 1 ZoSaS

náležitosti stanovené § 29 zákona o dani z přidané hodnoty, tj. mimo jiné rozsah a předmět plnění, za které advokát daňový doklad vystavuje.

Ustanovení § 21 odst. 5 ZoA přitom výslovně uvádí, že i v případě plnění povinností advokáta jako daňového subjektu je advokát povinen zachovávat mlčenlivost o povaze věci, ve které právní služby poskytl nebo poskytuje. Praxe si s tímto poradila tak, že předmětem plnění uvedeným na daňovém dokladu je poskytnutí právní služby, zatímco konkrétní popis poskytnutých služeb sděluje advokát klientovi prostřednictvím přílohy k daňovému dokladu, která však není jeho součástí. Vyžaduje-li klient uvedení konkrétního plnění přímo na daňový doklad, je advokát povinen pro tento účel požádat o zproštění mlčenlivosti.⁷¹

Ustanovení § 225 DŘ stanovuje zvláštní pravidla pro provádění daňové kontroly advokátů. Správce daně v takových případech může vstupovat do prostor, v nichž se mohou nacházet písemnosti, které obsahují skutečnosti, na něž se vztahuje povinnost mlčenlivosti advokáta, pouze za jeho přítomnosti. Prohlásí-li advokát o některé z listin, že obsahuje skutečnosti, na něž se vztahuje povinnost mlčenlivosti, může se s ní správce daně seznámit pouze za přítomnosti a se souhlasem zástupce Komory. Komora dle stavovského předpisu⁷² určí zástupce Komory daňové kontrole přihlížejícího, který je oprávněn výše uvedený souhlas udělit.

Nedá-li zástupce Komory tento souhlas, může správce daně navrhnout zahájení řízení dle § 332 a následujících ZŘS, tj. řízení o nahrazení souhlasu zástupce Komory k seznámení se s obsahem listin. Toto řízení je nesporným řízením, přičemž v současné době je daňový řád jediným právním předpisem stanovujícím možného navrhovatele, tj. řízení může iniciovat za současného stavu pouze správce daně.

Nový rozměr daňové povinnosti advokátů přinesla novela ZoDPH č. 360/2014 Sb., která s účinností k 01.01.2016 zavedla povinnost plátců daně z přidané hodnoty podávat tzv. kontrolní hlášení. Nová úprava je postavena na principu párování

⁷¹ *Zákon o advokacii: komentář*. V Praze: C.H. Beck, 2012. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7179-248-2, s. 146

⁷² Usnesení předsednictva České advokátní komory č. 6/2006 Věstníku, kterým se stanoví postup při určování zástupce České advokátní komory při provádění prohlídek a kontrol

plateb provedených na základě vystavených daňových dokladů, a to prakticky v reálném čase, když v § 101e odst. 1 a 2 ZoDPH stanoví, že plátce, který je právnickou osobou, podává kontrolní hlášení za kalendářní měsíc, a to do 25 dnů po skončení kalendářního měsíce, a plátce, který je fyzickou osobou, podává kontrolní hlášení ve lhůtě pro podání daňového přiznání.

Tato novela vzbudila diskuzi mezi advokáty,⁷³ kdy část z nich shledává novelu jako zásah do povinnosti mlčenlivosti, a údajně dle novelizovaného znění nepostupují a kontrolní hlášení nepodávají, přestože jim za toto jednání hrozí výrazné sankce.

Zásah do povinnosti mlčenlivosti lze spatřovat ve dvou rovinách. Zaprvé bude nově poskytnut finanční správě aktuální (a dále pravidelně aktualizovaný) seznam klientů advokáta, za další bude finanční správa evidovat pravděpodobný rozsah poskytovaných služeb jednotlivým klientům, který je odvislý od fakturovaných částek.

Kontrolní hlášení bylo již předmětem ústavního přezkumu provedeného plénem Ústavního soud.⁷⁴ V senátorském návrhu na zrušení ustanovení o kontrolním hlášení zazněl i argument Komory, když navrhovatelé uvedli, že: *„kontrolní hlášení musí podávat i advokáti a odkazují na stanovisko České advokátní komory, dle něhož z hlediska dopadu na povinnost mlčenlivosti a důvěrnosti advokátních služeb je státu dáván do rukou nástroj, jímž může sledovat platby mezi advokáty a jeho klientem, jejich výši, četnost, frekvenci. Dle názoru České advokátní komory tak kontrolní hlášení co do garance práva na právní pomoc významným způsobem snižují ochranu klienta proti zásahům státu.“* Ústavní soud se s touto argumentací vypořádal v průběhu testu proporcionality, když uvedl, že obsah sdělovaných údajů je stejný, jaký si může správce daně obstarat cestou daňové kontroly, místního šetření či obdobných institutů. Závěrem dále uvedl, že správce daně je vázán povinností mlčenlivosti, která by zneužití získaných informací měla bránit.

⁷³ Advokáti se vzpírají kontrolnímu hlášení [online]. 2016 [cit. 2017-01-29]. Dostupné z: <http://www.cak.cz/scripts/detail.php?id=15791>

⁷⁴ Nález Ústavního soudu ze dne 06.12.2016, sp. zn. Pl. ÚS 32/15

Ústavní soud se zabýval obsahem sdělovaných informací, aniž by dle mého názoru dostatečně zohlednil jejich aktuálnost. Je zřejmé, že právě aktuálnost je tím, na čem úprava stojí, a kvůli čemu může přinést kýžené výsledky, avšak do oblasti advokacie dopadá zvláště nešťastně. V případech advokáta zastupujícího klienta ve sporu proti státu si lze představit zvýšený tlak na únik informací z kontrolního hlášení, protože z výše fakturované částky lze do jisté míry předjímat procesní aktivitu klienta, tedy protistrany. Rovněž argument týkající se porušení mlčenlivosti, kdy bude napříště poskytnut daňové správě aktualizovaný soupis klientů, nebyl dle mého názoru Ústavním soudem dostatečně zohledněn.

Prolomení mlčenlivosti exekučním řádem

Ustanovení § 33 odst. 4 exekučního řádu stanoví, že advokáti jsou povinni sdělit exekutorovi na jeho písemnou žádost údaje o číslech účtů povinného nebo jeho jiných jedinečných identifikátorech, jakož i o jejich stavu a změnách a údajích o majetku, věcech, listinách či zaknihovaných cenných papírech povinného jimi spravovaných či u nich pro povinného či povinným uschovaných. Z výše uvedené dikce lze nabýt dojem, že prolomení mlčenlivosti advokáta je v tomto případě pouze nepatrné.

Význam tohoto ustanovení je však větší, než se může zdát, což vedlo k rozpoutání široké debaty odborné veřejnosti. Na jedné straně stál názor hájící mlčenlivost advokáta, kdy jeho autoři docházeli ke kritice znění exekučního řádu,⁷⁵ a na druhé straně stál názor, že ustanovení § 33 odst. 4 exekučního řádu je ustanovením speciálním vůči úpravě mlčenlivosti advokáta v zákoně o advokacii⁷⁶ a mělo by se tedy uplatnit namísto obecné úpravy.

⁷⁵ Srov. např.: *Exekuční řád: komentář*. 3. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-476-6. s. 145; ŠEVČÍK, Ludvík a ŠEVČÍK, Daniel. Polemika k publikovanému prolomení povinnosti mlčenlivosti advokáta vůči soudnímu exekutorovi a několik poznámek k hájení zájmů advokátů Českou advokátní komorou. *Bulletin advokacie*. 2002, 2002(1), s. 15.; Česká advokátní komora. Sdělení ČAK k některým problémům zákona č. 120/2001 Sb. *Bulletin advokacie*. 2002, 2002(1), s. 56.

⁷⁶ Srov. např.: VESELÝ, Jan, RAKOVSKÝ, Adam a HOLEŠÍNSKÝ, Petr. Soudní exekutoři – efektivní způsob vymáhání pohledávek. *Bulletin advokacie*. 2001, 2001(9), s. 8.; SMOLÍK, Petr. Advokát versus exekutor – ochrana zájmů klientů versus exekuce? *Bulletin advokacie*. 2002, 2002(4), s. 10.

Advokát často poskytuje komplexní službu svému klientovi a zastupuje ho tak často ve více spolu nesouvisejících řízeních. V takovém případě advokát obvykle disponuje informacemi týkajícími se pohledávek a dluhů klienta, jejich výše, splatnosti či stavu řízení o nich vedených. V takovém případě se jeví prolomení mlčenlivosti advokáta žádostí soudního exekutora za nepřiměřený zásah do důvěry mezi advokátem a klientem a rovněž do legitimního očekávání klienta, že výše uvedené informace zůstanou utajeny. Rozvedením této myšlenky logickým argumentem *ad absurdum* můžeme dojít až k situaci, kdy by bylo pro klienta výhodnější, aby byl v jeho jednotlivých sporech zastoupen vždy jiným advokátem. Takový výklad je však zjevně neudržitelný. Výše uvedená myšlenka navíc nabírá na relevantnosti, uvědomíme-li si, že vykonávací řízení lze vést se šikanózním záměrem.

I v souladu s výše uvedenou úvahou rozhodl Ústavní soud, tak, že ustanovení § 33 odst. 4 exekučního řádu „nelze vykládat v tom směru, že prosté právní zastoupení spočívající např. v hrazení soudních poplatků a činění podání v majetkových sporech představuje správu majetku, resp. po advokátu, v této věci stěžovateli, nelze požadovat souhrnné informace o veškerých majetkových sporech jeho klienta, coby povinného v exekučním řízení.“⁷⁷ Výše uvedené rozhodnutí je jistě vítaným názorem, který dále definuje institut advokátní mlčenlivosti.

5.3 Informační povinnost advokáta vůči klientovi

Informační povinnost advokáta lze dovodit hned z několika důvodů. Předně je právní poměr mezi advokátem a klientem je charakterem poměrem z příkazní smlouvy. Z toho vyplývá, že advokát jedná jménem klienta a na jeho účet, nicméně nevstupuje do jeho práv. Tato může pouze vykonávat jménem klienta a na jeho pokyn, jelikož se advokát převzetím zastoupení sám nestává účastníkem řízení.

Z výše uvedeného vyplývá, že klient, jakožto účastník řízení, disponuje těmi nejdůležitějšími procesními právy, včetně dispozice s řízením samotným, tedy projevem vůle v něm nadále nepokračovat či pokračovat jen v části. Pro správné

⁷⁷ Nález Ústavního soudu ze dne 10. 9. 2014, spis. zn. I. ÚS 3859/13

rozhodnutí o využití konkrétních práv potřebuje klient dostatečné množství informací.

Advokát je proto dle čl. 9 odst. 1 Etického kodexu povinen klienta řádně informovat, jak vyřizování jeho věci postupuje, a poskytovat mu včas vysvětlení a podklady potřebné pro uvážení dalších příkazů. Advokát tedy nebere celou kauzu na sebe a nepostupuje pouze podle svých, byť sebelepších, úvah. Advokát stále musí dbát na vůli svého klienta.

Věcný rozsah informační povinnosti nelze zcela zobecnit. Pro její stanovení bude zřejmě nutno přihlídnout ke specifikům konkrétního případu, stejně jako ke konkrétnímu klientovi a zvyklostem mezi advokátem a klientem panujícím. Informace či dokumenty, které lze považovat za zásadní pro danou věc, musí advokát zpřístupnit klientovi vždy, a to vhodnou formou. U takovýchto dokumentů lze doporučit osobní setkání s klientem, protože reakce na tyto dokumenty bude vyžadovat poučení klienta a sdělení stanoviska advokáta. Méně významné informace a dokumenty zpřístupní advokát formou takovou, jakou si klient zvolí.

Neposkytnutí či pozdní poskytnutí informace klientovi je předmětem častých kárných řízení, proto lze advokátovi doporučit vykládat výše uvedenou povinnost extenzivně a poskytovat klientům všechny relevantní informace. Tímto procesem dosahuje advokát rovněž zvýšení vzájemné důvěry, když nevyklučuje klienta pouze do pozice pasivního pozorovatele, kterým v žádném případě není a nemá být.

6 Práva advokáta a povinnosti klienta

6.1 Odměna

Nejvýznamnějším právem advokáta je právo na odměnu za poskytnuté právní služby. Výkon advokacie splňuje ve svém souhrnu definici podnikatelské činnosti uvedenou v § 420 odst. 1 OZ, a advokát tedy vystupuje v pozici podnikatele. Jedním ze znaků definujících podnikání je snaha o dosažení zisku. I v případě advokacie je tvorba zisku základním motivem práce advokáta, a proto je třeba odměňování advokáta věnovat patřičnou pozornost.

Způsobů sjednání odměny je hned několik a tyto podrobně rozeberu níže. Ve většině případů dojde k dohodě advokáta a klienta a odměna bude určována na základě smluvního ujednání.

Právo na zaplacení odměny vzniká na základě různých právních skutečností. V případě paušální odměny uplynutím času, na který byl paušál sjednán, v případě časové odměny uplynutím fakturačního období, které by měl advokát v dohodě o odměně uvést. Není-li však doba vzniku práva na zaplacení odměny smluvena, právo vznikne na základě zákonných ustanovení.

Obecným východiskem úpravy odměny advokáta je úprava příkazní smlouvy v občanském zákoníku, která se na smlouvu o poskytování právních služeb aplikuje subsidiárně. Dle § 2438 odst. 1 OZ poskytne příkazce příkazníkovi odměnu, byla-li ujednána nebo je-li obvyklá, zejména vzhledem k příkazcovu podnikání. Odměnu poskytne příkazce, i když výsledek nenastal, ledaže byl nezdar způsoben tím, že příkazník porušil své povinnosti. Společným výkladem obou ustanovení docházím k názoru, že právo na zaplacení odměny vzniká, nestanoví-li strany jinak, spolu se zánikem právního poměru.

Nejčastěji připadá v úvahu zánik právního poměru splněním, kdy současně podle judikatury právo na zaplacení odměny za poskytnuté právní služby vzniká.⁷⁸ Splnění však není vázáno na pozitivní výsledek poskytování právní služby, např. výhru v soudním sporu, ale na dobu, kdy advokát využil všechny přípustné zákonné prostředky, se kterými klient souhlasil, a bylo rozhodnuto o posledním z nich. V tu chvíli vzniká právo na odměnu za poskytování právních služeb a rovněž začíná běžet promlčecí lhůta.

V případě výpovědi či odstoupení od smlouvy vznikne dle § 2443 OZ právo advokáta, aby mu byly klientem nahrazeny náklady, které do té doby měl, a škodu, pokud ji utrpěl, jakož i část odměny přiměřenou vynaložené námaze příkazníka. K obdobnému výkladu lze dojít rovněž interpretací § 5 advokátního tarifu.

⁷⁸ Srov. rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 16.12.2009, sp. zn. 33 Cdo 1475/2008

Splatnou odměnu může za určitých okolností advokát i započíst. Na započtení, jakožto zánik závazku pamatuje čl. 6 odst. 5 Etického kodexu, podle kterého platí, že: *„Pohledávky vyplývající z odměny advokáta za zastupování účastníka řízení před soudem nebo jiným orgánem může advokát jednostranně započíst pouze proti pohledávce klienta na výplatu přisouzené náhrady nákladů řízení.“* Vedle přisouzené náhrady nákladů řízení lze započíst odměnu i proti pohledávce z titulu smlouvy o půjčce, a to i za předpokladu, kdy advokát poskytnul právní službu solidárně zavázaným manželům a dlužníkem ze smlouvy o půjčce je pouze jeden z nich.⁷⁹

Závěrem je nutno upozornit na to, že advokát je povinen informovat klienta o možnostech případné bezplatné právní pomoci. Ta je poskytována na základě zvláštních zákonů, jejichž výčet byl uveden výše.

Záloha

Etický kodex v čl. 10 odst. 6 stanoví, že: *„Při posuzování přiměřenosti zálohy se přihlíží vedle strážlivého odhadu celkové odměny též k očekávaným hotovým výdajům.“* Záloha tvoří dvě na sobě nezávislé části. Advokát je oprávněn žádat dle § 22 odst. 1 ZoA o přiměřenou zálohu na odměnu a rovněž dle § 2436 OZ zálohu k úhradě hotových výdajů. Advokát by si měl před poskytnutím právní služby promyslet svoji předběžnou odměnu a rovněž případné náklady, které bude muset ve věci zaplatit. Advokát by zpravidla neměl nést hotové výdaje svého klienta.

K výše uvedenému lze doporučit, aby záloha byla sjednána ve smlouvě o poskytování právní pomoci, a to výslovně tak, aby bylo zřejmé, zdali se jedná o zálohu na odměnu či hotové výdaje či na oboje. Přestože právo na zálohu na odměnu je stanoveno v ZoA, judikatura dovodila, že není-li povinnost zálohu na odměnu složit stanovena ve smlouvě o poskytování právních služeb, nelze takovou zálohu vymáhat a její nezaplacení je pouze důvodem pro odstoupení od smlouvy.⁸⁰ Odstoupení od smlouvy je v takovém případě upraveno v § 20 odst. 3

⁷⁹ Srov. rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 30.04.2014, sp. zn. 33 Cdo 3569/2013

⁸⁰ Srov. rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 26.07.2007, sp. zn. 29 Odo 277/2006

ZoA. Je-li však záloha na odměnu smluvena, je pohledávkou se všemi náležitostmi a jako taková může být i postoupena třetí osobě.⁸¹

Výše požadované zálohy musí obdobně jako odměna splňovat požadavky přiměřenosti. Při posuzování přiměřenosti zálohy se přihlíží vedle střízlivého odhadu celkové odměny též k očekávaným hotovým výdajům. O přijetí zálohy je advokát povinen vystavit klientovi kvitanci.⁸²

Kárná rozhodovací praxe k záloze dovodila, že: *„Je závažným porušením povinnosti advokáta, jestliže po výpovědi plné moci neprovede včas vyúčtování zálohy, složené klientem na poskytování právní pomoci.“*⁸³

6.1.1 Smluvní odměna

Ustanovení o výši smluvní odměny jsou obvyklými ustanoveními smlouvy o poskytování právních služeb. Stejně jako její samotné uzavření je i tato část ovládána zejména zásadou smluvní volnosti. Tato zásada však naráží na meze stanovené zejména Etickým kodexem. Odměna advokáta do značné míry předurčuje přístupnost k právním službám, a tedy i naplnění základního lidského práva na právní pomoc. Bezplatná právní pomoc totiž řeší přístup k právní pomoci pouze pro relativně malé procento populace a je tedy nežádoucí tvořit z advokacie službu pouze pro bohaté a fakticky vyloučit poskytnutí právní pomoci středním vrstvám.

Pravidla pro sjednání odměny jsou uvedena zejména v čl. 10 Etického kodexu. Ten uvádí, že při sjednávání smluvní odměny je advokát povinen klientovi poskytnout pravdivé informace o očekávaném rozsahu svých výkonů a na jeho žádost i úplné vysvětlení o výši mimosmluvní odměny v dané věci. Vzhledem ke všem specifikům advokátské profese je nutno dbát na to, aby odměňování bylo pro klienta transparentní a aby mohl co nejlépe sám zvážit, jestli je odměna za poskytnutou právní službu přiměřená. To však průměrný spotřebitel odhadne jen velice těžko, proto musí sám advokát navrhnout přiměřenou smluvní odměnu, která nesmí být ve zřejmém nepoměru k hodnotě a složitosti věci.

⁸¹ Srov. rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 13.01.2011, sp. zn. 29 Cdo 4594/2009

⁸² Kárné rozhodnutí č. 13/07

⁸³ Kárné rozhodnutí č. 12/96

Hlediska přiměřenosti odměny stanoví čl. 10 odst. 3 Etického kodexu, když stanoví, že se při posuzování přiměřenosti smluvní odměny se přihlédne zejména i k poměru vyjednávacích schopností a možností advokáta a klienta, k rozsahu informací klienta o poměrech na trhu právních služeb, ke speciálním znalostem, zkušenostem, pověsti a schopnostem advokáta, k povaze a době trvání vztahů mezi advokátem a klientem při poskytování právních služeb, k časovým požadavkům klienta na vyřízení věci, k obtížnosti a novosti skutkových i právních problémů spojených s věcí a k pravděpodobnosti, že v důsledku převzetí věci klienta bude advokát muset odmítnout převzetí jiných věcí. Tato hlediska jsou do značné míry subjektivní a závisí na vlastnostech či zkušenostech advokáta i klienta.

Lze shrnout, že zákon do velké míry přenáší odpovědnost za sjednanou odměnu na advokáta, čímž částečně omezuje smluvní volnost stran právního poměru. Toto přenesení je však ve většině případů namístě, protože obecná nerovnost postavení podnikatele a spotřebitele je v oblasti advokacie ještě zvýrazněna odborností služby, kterou advokát poskytuje. Proto konečně advokát nesmí uzavřít s klientem smlouvu, jíž by se klient zavázal k plnění advokátovi za podmínek pro sebe nevýhodných. Takovou smlouvu lze uzavřít pouze písemně a současně za splnění předpokladu, že klient měl přiměřenou možnost poradit se o smlouvě s jiným advokátem.

Po stanovení odměny samotné je pro klienta mnohdy důležitější její aplikace v praxi. Klient obecně nemá úplný přehled o rozsahu poskytnutých právních služeb, jejich náročnosti a tedy ani o výši odměny za jejich provedení. Advokát je proto povinen vést o svých výkonech pro klienta přiměřené záznamy, jejichž obsah na požádání klientovi poskytne s úplným vysvětlením. Jednotlivé úkony právní služby budou s velkou pravděpodobností rovněž podléhat povinnosti vést řádnou dokumentaci, a proto by s jejich prokazováním neměl být problém.

S výše uvedeným souvisí i povinnost advokáta postupovat tak, aby došlo k finančně co nejefektivnějšímu řešení sporu. Advokát musí v každém okamžiku dostát své povinnosti hájit zájmy klienta⁸⁴ a těm se bude zpravidla vždy přičít

⁸⁴ A to i před vlastními zájmy – srov. Čl 6 odst. 1 Etického kodexu

provádění nadbytečných úkonů právní služby. Existuje-li zákonný prostředek, který lze užít v zájmu klienta, ale pochybuje-li advokát o jeho možnosti zlepšit postavení klienta, musí o tomto klienta poučit a ve sporu bude pokračovat na jeho pokyn. Zásadně nelze z důvodu finanční efektivity neprovést úkon právní služby bez dalšího. Advokát by měl klientovi podle okolností případu ve vhodném okamžiku doporučit pokus o mimosoudní řešení nebo řešení v rámci rozhodčího řízení.

Přestože je tlak na co nejnižší cenu na straně poptávajících klientů zcela pochopitelný, neměla by být cena hlavním kritériem pro volbu advokáta. Cena advokáta stejně jako u jakékoli jiné služby či zboží bude vždy závislá na jeho kvalitách a od nejlevnější služby zřejmě nelze očekávat ten nejlepší výsledek. Vedle přirozeného tlaku klientů soukromé sféry je dalším problémem, který prohlubuje cenovou krizi české advokacie, chování zadavatelů veřejných zakázek na poskytování právních služeb. V těchto veřejných zakázkách je jediným rozhodujícím kritériem cena služby, což vede k až dumpingovému chování advokátních kanceláří. Komora však sděluje, že podbízivé ceny jsou porušováním povinností advokáta a takové nabídky napříště možná začne prověřovat.⁸⁵

Sjednáním smluvní odměny klient vylučuje nárok advokáta na úhradu odměny mimosmluvní, která se aplikuje subsidiárně. Při stanovení smluvní odměny je proto advokát povinen o výši mimosmluvní odměny připadající v úvahu dle advokátního tarifu klienta informovat.

Paušální odměna

Paušální odměnou se rozumí částka, která je advokátem pravidelně účtovaná za určené časové období, a to bez ohledu na rozsah činnosti pro klienta provedené. Tato odměna je poměrně oblíbená, a to díky jednoduchosti jejího vyúčtování. Klient s advokátem tuto odměnu domlouvají podle průměrného počtu úkonů či hodin, které advokát očekává, že nad věci klienta stráví. Nevýhody tohoto způsobu účtování se ukazují ve chvíli, kdy tento průměr není dodržen. V takovém případě buďto advokát činí více úkonů než obvykle, což mu v průměru snižuje

⁸⁵ Česká advokátní komora. *Tlak na cenu je nedůstojný, tvrdí právní firmy* [online]. 2015 [cit. 2017-02-19]. Dostupné z: <http://www.cak.cz/scripts/detail.php?id=15239>

odměnu za poskytnutou právní službu, nebo klient od advokáta nevyžaduje žádnou nebo téměř žádnou činnost a advokát přesto účtuje sjednanou odměnu. Tato odměna se používá zejména při řešení nesporné agendy klienta.

Časová odměna

Časová odměna je taková, kde smluvní strany určí hodnotu jednotky času advokáta strávené nad případem klienta. Obvyklou jednotkou je hodina. Pro advokáta i klienta lze ovšem doporučit obsírnější stanovení časové odměny zejména ve vztahu k účtování menších časových jednotek. Subsidiárně k této dohodě aplikujeme § 4 odst. 1 advokátního tarifu, který stanoví, že není-li dohodnuto jinak, náleží dohodnutá sazba časové odměny za každou započatou časovou jednotku.

Advokát pro vyúčtování odměny vede evidenci času stráveného nad případem klienta, přičemž jejich součet je základem pro výpočet celkové odměny. Advokát musí vést tuto evidenci velmi pečlivě, a to včetně rozvržení jednotlivých prací pod konkrétní časové jednotky. Komplexní podklad pro vyúčtování může předejít případnému sporu mezi klientem a advokátem o výši vyúčtované odměny či případně poslouží jako důkaz v řízení o tomto sporu. Transparentní účtování navíc zvyšuje důvěru mezi klientem a advokátem, a proto by advokát měl přikládat podrobnou evidenci úkonů k vystavenému daňovému dokladu.

Časová odměna přesně zohledňuje rozsah činnosti pro klienta odvedené, a je tedy z pohledu klienta zřejmě ta nejspravedlivější. Advokátovi rovněž statisticky ukazuje, kolik času nad jednotlivými úkony právní služby stráví, a pomáhá mu tak plánovat maximální rozsah jeho klientely. Pro advokáta je taková odměna rovněž výhodná z toho důvodu, že zohledňuje neočekávané problémy vyvstávající při řešení konkrétní věci.

Podílová odměna

Podílová odměna se počítá sjednaným procentem z hodnoty předmětu poskytnuté právní služby. Zvláštní podílovou odměnou je *success fee*, která se počítá sjednaným procentem z hodnoty předmětu poskytnuté právní služby pouze za předpokladu, že je advokát v poskytnutí právní služby úspěšný, tj. odměna se využívá zejména ve sporné agendě. Odměna v závislosti na výsledku je odměnou

oblíbenou zejména v anglosaském právním prostředí. Podílovou odměnu sjednají smluvní strany v procentech, které určí, jaký poměr z hodnoty věci je odměnou advokáta.

Podílová odměna se závislostí na výsledku vzbuzuje značné diskuze, protože jak vyplývá z jejího charakteru, může nejčastěji narážet na rozpor s dobrými mravy co do výše, v jaké je sjednána. Obhájci této metody argumentují vyšším nasazením advokáta pro klientovu věc a rovněž tím, že tato odměna poskytuje části populace přístup k právní pomoci, když její úhrada je podmíněna a odložena do budoucna. Na druhou stranu lze argumentovat tím, že odměna v podobě velké části vysouzené částky je nemravná. Tento argument je o to silnější, uvědomíme-li si, že *success fee* je hojně užíváno například ve sporech o náhradu za újmu na zdraví, ve kterých etika hraje výraznější roli, než ve sporech jiných.⁸⁶

Z výše uvedených důvodů podléhá podílová odměna se závislostí na výsledku přísnější regulaci, když § 10 odst. 5 Etického kodexu stanoví, že za přiměřenou nelze zpravidla považovat smluvní odměnu stanovenou podílem na výsledku věci, pokud tento podíl je vyšší než 25 %. I přesto, že je v Etickém kodexu stanovena přesná výše podílu, která má být hranicí přiměřenosti, nesmíme při výkladu přehlédnout slovo zpravidla, které tuto hranici netvoří zcela závaznou. Vždy tedy bude nutno přihlídnout k zvláštnostem konkrétní věci a přiměřenost odměny hodnotit *ad hoc*.

Sjednání podílové odměny se závislostí na výsledku, resp. odměny *Pactum de Quota Litis*, vylučuje čl. 3.3.1. Etického kodexu EU, jehož působnost je však omezena pouze na přeshraniční činnost advokáta v rámci Evropské unie a Evropského hospodářského prostoru.

Ostatní druhy odměn

Vedle výše uvedených a nejčastěji užívaných se můžeme setkat rovněž s dalšími druhy odměn. Advokát může s klientem sjednat úkonovou odměnu, tzv. *flat fee*, kdy klientovi účtuje paušální sazbu za jednotlivý úkon právní služby. Tato odměna však vyžaduje přesnou specifikaci úkonu smluvními stranami.

⁸⁶ Česká advokátní komora. *Soudy s nemocnicemi jsou lukrativní. Pro pacienty i pro právníky* [online]. [cit. 2017-02-19]. Dostupné z: <http://www.cak.cz/scripts/detail.php?id=8602>

Nevýhodou tohoto řešení odměny jsou neúčtovatelné vedlejší úkony advokáta, jejichž počet či náročnost však dopředu nelze vždy odhadnout. Nevýhodou pro klienta je naopak účtování za úkony, které svým obsahem nemusí paušální odměně za úkon odpovídat. Výhodou tohoto řešení je oproti tomu zcela jednoznačný způsob vyúčtování, u kterého zpravidla nemohou vznikat žádné problémy.

Vedle výše uvedených mohou být sjednány další typy odměn, respektive jejich vzájemné kombinace.

6.1.2 Mimosmluvní odměna

Není-li mezi klientem a advokátem smluvena odměna nebo je-li smluvena neplatně, použijí se pro odměňování advokáta ustanovení advokátního tarifu. Advokátní tarif bude rovněž užit ve chvíli, kdy bude advokát ustanoven soudem.

Pro určení mimosmluvní odměny je nutno definovat úkon právní služby a tarifní hodnotu právní služby. Úkony právní služby se dělí na úkony a půl úkony, a to podle jejich složitosti. Seznam úkonů rozdělených do těchto podskupin obsahuje § 11 advokátního tarifu s dovětkem v odst. 3, který uvádí, že úkony jiné, tj. nevyjmenované, se posoudí jako úkony povahou a účelem nejbližší k vyjmenovaným. Počet právních úkonů je v praxi problematickou kategorií,⁸⁷ protože není neobvyklým jevem, že advokáti provádí a následně účtují úkony, které postrádají na obsahu a jsou pouze opakováním argumentů již uvedených. Procesní aktivita advokáta může zásadně ovlivnit výši mimosmluvní odměny, čehož si jsou advokáti vědomi.

Tarifní hodnotou se rozumí hodnota sporu, který klient vede. Určit hodnotu sporu nebude činit větší problémy u peněžitých plnění, kde se vypočítá tarifní hodnota dle tabulky uvedené v § 7 advokátního tarifu. Advokátní tarif však stanoví hodnoty i pro jiná řízení, u kterých jejich předmět nelze peněžitě ocenit. Takto oceněná jsou advokátním tarifem řízení nejen občanskoprávní, ale i správní a trestní.

⁸⁷ Např. rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 17.12.2009, sp. zn. 32 Cdo 2598/2008, podle kterého platí, že: „Odměna za převzetí zastoupení ve věci výkonu rozhodnutí náleží i tehdy, jestliže v řízení o výkon rozhodnutí zastupuje oprávněného týž zástupce, který jej zastupoval v řízení, v němž bylo vydáno vykonávané rozhodnutí.“

Uřídí-li advokát počet jeho úkonů a tarifní hodnotu věci, bude jeho mimosmluvní odměnou jejich násobek. Takový výpočet však může vést k nespravedlivé výši odměny, a proto je advokát oprávněn zvýšit mimosmluvní odměnu až na trojnásobek za předpokladu, že učinil úkon právní služby mimořádně obtížný, zejména bylo-li k němu třeba použití cizího práva nebo cizího jazyka, nebo byl-li úkon právní služby časově náročný. Obdobně lze i výši mimosmluvní odměny snížit, a to až o polovinu v případech uvedených v § 12 a 12a advokátního tarifu.

Dopad advokátního tarifu je však širší než pouhý výpočet odměny advokáta. Byla-li odměna advokáta s klientem sjednána, vypočte advokát i přesto svou odměnu, jakožto náklad potřebný k účelnému uplatňování nebo bránění práva dle § 142 OSŘ, dle advokátního tarifu. Rozdíl mezi mimosmluvní odměnou a skutečnou odměnou advokáta, která byla s klientem smluvena, tvoří součást přisouzené částky a klient na ní má nárok.

Z důvodu, že advokátní tarif nelze z jakéhokoli soudního řízení vyloučit a je momentálně jedinou⁸⁸ normou mimosmluvní odměnu upravující, je advokát povinen při sjednávání odměny o tomto klienta poučit.

6.1.3 Bezplatná právní pomoc

Jak uvedl Ústavní soud, má právo na právní pomoc dvojí povahu. „V *prvé řadě zaručuje právo na právní pomoc každému, aby se mohl nechat v řízení zastupovat osobou znalou práva (zpravidla advokátem)... Současně však právo na právní pomoc stanovuje pozitivní závazky, které musí stát plnit. V rámci civilního soudního řízení mezi pozitivní závazky dle dosavadní judikatury Evropského soudu pro lidská práva patří povinnost obecných soudů zmírňovat faktickou (materiální) nerovnost účastníků řízení, čímž bude účastníkům řízení zajištěno právo na efektivní obranu jejich zájmů.*“⁸⁹ Pozitivní závazky, které musí stát plnit, jsou v souhrnu označovány jako bezplatná právní pomoc.

V civilním a správním řízení bude bezplatná právní pomoc poskytnuta za předpokladu, že účastník řízení splňuje podmínky pro osvobození od soudních

⁸⁸ Do 06.05.2013 bylo možno stanovit mimosmluvní odměnu dle vyhlášky č. 484/2000 Sb., tzv. paušální vyhláška, která byla pro neústavnost zrušena Ústavním soudem nálezem ze dne 17.04.2013, sp. zn. Pl. ÚS 25/12

⁸⁹ Nález Ústavního soudu ze dne 12.08.2014, sp. zn. I.ÚS 3849/11

poplatků dle § 138 OSŘ, resp. § 36 odst. 3 SŘS. Tyto podmínky jsou v obou procesních kodexech obdobné, a to nedostatek finančních prostředků. V obou případech soud učiní předběžný přezkum věci a dojde-li k závěru, že jde o svévolné nebo zřejmě bezúspěšné uplatňování nebo bránění práva účastníkem, osvobození mu nepřizná.

6.1.4 Právní služba pro bono

Přestože je advokacie jakožto forma podnikání *sui generis* vykonávána zpravidla za úplatu, jistě existují případy, kdy by důsledné trvání na podnikatelském charakteru poskytování právních služeb ohrozilo právo na právní pomoc. Jak dovodila judikatura, platí, že: „*Zákon č. 85/1996 Sb., o advokacii, ani vyhláška č. 177/1996 Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb (advokátní tarif), nevylučují, aby advokát sjednal s klientem platně dohodu o bezplatném poskytnutí právních služeb.*“⁹⁰

Bezplatná právní pomoc upravená procesními předpisy neřeší veškeré případy, které tuto pomoc zasluhují. Proto advokáti z vlastní iniciativy nabízejí ve vybraných případech bezplatnou právní službu. Zájem o pro bono služby se objevuje zejména v právních odvětvích zasahujících do práv jednotlivce, který má sníženou možnost obrany. Jedná se zejména o pomoc uprchlíkům, spolkům chránícím životní prostředí či o zastupování ve sporech o náhradu újmy na zdraví. K takovému postupu konečně nabádá i čl. 18 Etického kodexu, který hovoří o veřejně prospěšné činnosti advokáta v oblastech prosazování a obhajoby lidských práv a svobod, uskutečňování principů demokratického právního státu nebo zdokonalení právního řádu České republiky.

Právní služba poskytnutá bezplatně nemá žádný vliv na existenci či rozsah odpovědnosti advokáta. Podstatné je v takových případech pouze to, zda šlo o vadný výkon advokacie.⁹¹

6.2 Náhrada hotových výdajů a náhrada za promeškaný čas

Advokátní tarif počítá vedle odměny rovněž se dvěma druhy náhrad. První z nich je náhrada hotových výdajů, která má pokrýt náklady advokáta vznikající

⁹⁰ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 21.01.2015, sp. zn. 33 Cdo 4495/2014

⁹¹ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 06.01.2015, sp. zn. 25 Cdo 4009/2014

v souvislosti s poskytnutím právní služby. Takovými náklady jsou zejména soudní a jiné poplatky, cestovní výdaje, poštovné, telekomunikační poplatky, znalecké posudky a odborná vyjádření, překlady, opisy a fotokopie.

Tyto náklady mohou být hrazeny na základě dohody s klientem paušální částkou na hotové výdaje advokáta. V takovém případě nemá advokát povinnost vést a účtovat jednotlivé hotové výdaje, ale rovněž postrádá nárok na úhradu výdajů jdoucích nad domluvený paušál.

Nedohodl-li se advokát s klientem na paušální částce náhrady hotových výdajů, platí, že výdaje na vnitrostátní poštovné, místní hovorné a přepravné, činí 300 Kč na jeden úkon právní služby. Ostatní hotové výdaje uvedené shora vyúčtovává advokát klientovi v plné výši.

Hotovým výdajem jsou i náhrady stanovené právními předpisy o cestovních náhradách, tedy zejména zákoníkem práce. Dle § 156 odst. 1 zákoníku práce jsou cestovními náhradami jízdní výdaje, jízdní výdaje k návštěvě člena rodiny, výdaje za ubytování, zvýšené stravovací výdaje a nutné vedlejší výdaje.

Vedle náhrady hotových výdajů přísluší advokátovi rovněž za určitých podmínek náhrada za promeškaný čas. Advokátovi náleží náhrada za promeškaný čas strávený cestou do místa, kde má být úkon právní služby proveden, není-li totožný s místem sídla nebo bydliště, a také za čas promeškaný v důsledku zpoždění zahájení jednání před soudem nebo jiným orgánem, jestliže toto zpoždění činí více než 30 minut. Náhrada za výše uvedené situace činí 100 Kč za každou i jen započatou půlhodinu, přičemž tato náhrada advokátovi nepřísluší, má-li za stejné časové období nárok na odměnu za úkon právní služby.

Zvláštním případem náhrady za promeškaný čas je náhrada za účast při jednání, které bylo odročeno bez projednání věci, a za dostavení se k jednání, které se nekonalo, aniž byl o tom advokát včas předem vyrozuměn. V takovém případě přísluší advokátovi náhrada ve výši jedné poloviny mimosmluvní odměny za úkon, který měl být proveden. Bylo-li však jednání odročeno nebo se nekonalo z důvodů spočívajících na straně klienta a byly-li tyto důvody advokátovi známy

nejméně dva dny před termínem jednání, náleží mu náhrada ve výši jedné čtvrtiny mimosmluvní odměny.

7 Ukončení právního poměru

Moment ukončení právního vztahu mezi advokátem a klientem je zásadní právní skutečností, se kterou je spojeno mnoho práv a povinností obou stran právního poměru. Je proto nezbytné přesně stanovit moment, kdy k zániku právního poměru dochází. Právní poměr může zaniknout na základě různých právních skutečností, ať už závislých na vůli smluvní strany právního poměru či na vůli stran nezávislý.

Jak bude pojednáno v následujících kapitolách, je ukončení právního poměru mezi advokátem a klientem důležité rovněž proto, že v tu chvíli je advokát vázán novými zákonnými povinnostmi, sloužícími k ochraně v tu chvíli již bývalého klienta. Ukončením právního poměru, jehož předmětem je poskytnutí právní služby, tedy nezaniká právní poměr mezi advokátem a klientem zcela, ale je nahrazen skupinou dalších práv se zánikem souvisejících. Většina z těchto práv bude splněna nedlouho po ukončení právního poměru,⁹² ale jiné, jako povinnost mlčenlivost, přetrvávají po dlouhou dobu.

Vzhledem k tomu, že smlouva o poskytnutí právních služeb není v právním řádu komplexně upravena, užijí se pro ukončení právního poměru ustanovení OZ, a to v rozsahu, ve kterém nejsou vyloučena zejména zákonem o advokacii, který se uplatnění přednostně jako *lex specialis*.

7.1 Splnění

Ideálním a nejčastějším způsobem, kterým zaniká právní poměr mezi advokátem a klientem, je splněním. Splnění závazku upravuje § 1908 a následující OZ. Splnění závazku je zcela závislé na předmětu závazku a lze tedy doporučit, aby smluvní strany dbaly na jeho přesné vymezení. Závazek má být splněn řádně, včas a na sjednaném místě, přičemž i při poskytování právní služby si lze představit různá ujednání plnění upřesňující.

⁹² Srov. kapitolu 8.2 této práce

7.2 Výpověď

Výpovědí se rozumí jednostranné ukončení závazku. Výpověď je obecně upravená v § 1998 a následujících OZ. Dle tohoto ustanovení platí, že závazek lze vypovědět, ujedná-li si to strany nebo stanoví-li tak zákon. Pro úpravu příkazní smlouvy platí, že příkazník může příkaz vypovědět nejdříve ke konci měsíce následujícího po měsíci, v němž byla výpověď doručena.

Obecná úprava stanovená v OZ se však uplatní pouze subsidiárně vůči úpravě stanovené v ZoA, který stanoví podmínky pro vypovězení smlouvy jak ze strany klienta, tak advokáta. Klient je dle ustanovení § 20 odst. 4 ZoA oprávněn smlouvu o poskytování právních služeb vypovědět kdykoliv, a to i bez udání důvodu. Z dikce § 1998 odst. 2 OZ dovozují, že vzhledem k tomu, že lze závazek vypovědět bez výpovědní doby, zaniká závazek účinností výpovědi, tedy jejím doručením. Výpověď klienta je tedy, neurčí-li klient ve výpovědi jinak, okamžitá a institut výpovědní doby sloužící v obecné rovině jako období pro úpravu právních poměrů před jejich zánikem a reakci na předpokládaný zánik, upravuje ZoA instituty jinými, o kterých bude pojednáno v kapitole 8.

Vypovědět může klient i právní poměr vzniklý na základě ustanovení soudu či určení Komorou. V případě výpovědi adresované advokátovi ustanovenému soudem však nemá klient nárok na opětovné ustanovení jiného advokáta, když svým postupem vůči původnímu zástupci způsobil, že došlo k narušení nezbytné důvěry ve smyslu § 20 odst. 2 ZoA. Takový klient nevyužil soudem přiznaného práva na právní pomoc.⁹³

Právní poměr může jednostranně rozvázat i advokát, přičemž v jeho případě rozlišujeme výpověď obligatorní a fakultativní. Advokát je povinen vypovědět právní poměr v případech zjistí-li dodatečně skutečnosti, pro které by musel poskytnutí právních služeb odmítnout. O těchto skutečnostech bylo pojednáno v kapitole 3.4 této práce. Fakultativně může advokát vypovědět právní poměr z důvodu narušení nezbytné důvěry mezi ním a klientem nebo neposkytuje-li klient potřebnou součinnost či klient přes poučení advokátem o tom, že jeho pokyny jsou v rozporu s právním nebo stavovským předpisem, trvá na tom, aby

⁹³ Srov. rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 24.01.2016, sp. zn. 32 Cdo 1342/2016

advokát přesto postupoval podle těchto pokynů, či nesložil-li klient přiměřenou zálohu na odměnu za poskytnutí právních služeb, ačkoliv byl o to advokátem požádán.

Pro výklad výpovědi pro narušení nezbytné důvěry mezi advokátem a klientem je nutno vycházet z předpokladu, že: „*Vztah advokáta a klienta je od dávné historie zařazen mezi vztahy fiduciární povahy, tj. mezi vztahy, jejichž základem je vzájemná důvěra.*“⁹⁴ Vzájemnost této důvěry je pro poskytnutí řádné právní služby naprosto klíčová. Důvěra se v právním poměru advokáta klienta projevuje zejména společným zájmem, kterého má poskytovaná právní služba dosáhnout, a rovněž s tím související součinností, kterou lze od obou stran právního poměru očekávat a vyžadovat. K narušení nezbytné důvěry tak dochází i v případech, kdy je klient advokáta nekontaktní či neposkytuje-li mu dostatečnou součinnost,⁹⁵ přestože o obstarání podkladů advokát klienta požádal.⁹⁶ Sebelepší advokát nemůže být při poskytování právní služby úspěšný, neposkytne-li mu jeho klient potřebné informace, které nelze objektivně sehnat jinde. Poskytuje-li advokát právní službu klientovi, který mu neposkytuje dostatečnou součinnost, ohrožuje tím řádné plnění jeho povinností a vystavuje se riziku vyvození kárné či občanskoprávní odpovědnosti.

Vedle výše uvedených důvodů výpovědi ze strany advokáta lze sjednat další přímo ve smlouvě o poskytnutí právních služeb. Pro výpověď advokáta lze sjednat výpovědní dobu, a to až v maximální délce tří měsíců. Osobně však vzhledem ke specifikům právního poměru neshledávám důvod k takto dlouhé výpovědní době a vzhledem k dalším institutům ZoA není výpovědní doba zcela nutná.

7.3 Smrt

Právní poměr mezi advokátem a klientem může zaniknout rovněž na základě právních událostí. Vzhledem k tomu, že sjednání poskytování právních služeb na

⁹⁴ WINTEROVÁ, Alena a Alena MACKOVÁ. *Civilní právo procesní*. 8. vydání. Praha: Leges, 2015. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-076-5, s. 154

⁹⁵ Kárné rozhodnutí č. 20/99: „*Advokát je oprávněn vypovědět klientovi plnou moc, jestliže mu klient neposkytne dostatečné podklady pro uplatnění právních nároků.*“

⁹⁶ „*Zanedbání povinnosti včas obstarat doklady, nutné pro prokázání oprávněnosti nároků klienta, je závažným porušením povinnosti advokáta.*“ – srov. Kárné rozhodnutí č. 4/92

určitou dobu není v advokacii obvyklé, nezaniká ani právní poměr uplynutím doby nikterak často. Mezi důležité právní události, na základě kterých zaniká právní poměr mezi advokátem a klientem, tak řadíme především smrt, popřípadě zánik právnické osoby.

Smrtí advokáta zaniká existující právní poměr. Dle § 7b odst. 1, písm. a) ZoA platí, že advokát, který zemřel, je vyškrtnut ze seznamu advokátů ke dni úmrtí. Obdobný následek je stanoven i pro případy, kdy dochází k prohlášení advokáta za mrtvého. Dojde-li k vyškrtnutí advokáta který vykonával advokacii samostatně,⁹⁷ ze seznamu advokátů, určí Komora jiného advokáta jeho nástupcem, popřípadě učiní jiná vhodná opatření k ochraně práv a právem chráněných zájmů klientů vyškrtnutého advokáta. Na zástupce poté přecházejí ve vztahu ke klientovi práva a povinnosti zastupovaného advokáta, vyplývající ze smlouvy o poskytování právních služeb, včetně práv a povinností vyplývajících ze zastupování klienta v řízení před soudy nebo jinými orgány, stejně tak práva a povinnosti obhájce v trestním řízení. V případě smrti advokáta, který vykonával advokacii samostatně, soud na návrh Komory jmenuje nástupce zemřelého advokáta, pokud se jmenováním souhlasí, správcem té části pozůstalosti, kterou zemřelý advokát používal k výkonu advokacie. Tento postup však Komora užije pouze v případech existujících problémů s přechodem práv a povinností, zejména brání-li třetí osoby (obvykle dědicové) předání spisové agendy zemřelého advokáta. Jak totiž uvádí Komora: *„Klientské spisy nelze považovat za majetek ve vlastnictví zemřelého advokáta (nejde o věci, práva nebo jiné majetkové hodnoty, na rozdíl např. od pohledávek advokáta vůči klientům), a proto by neměly být chápány jako součást dědictví a předmět dědického řízení.“*⁹⁸

Obdobným způsobem budou řešeny i případy, kdy dochází k vyškrtnutí advokáta ze seznamu advokátů podle § 7a ZoA.

⁹⁷ Dle § 11 odst. 1 ZoA vykonává advokát advokacii § 11 samostatně, nebo společně s jinými advokáty jako společník společnosti podle občanského zákoníku (dále jen „sdružení“), nebo jako společník společnosti podle § 15 anebo jako společník zahraniční společnosti, nebo v pracovním poměru podle § 15a.

⁹⁸ Stanovisko představenstva České advokátní komory k problematice klientských spisů vedených advokátem, který zemřel, schváleno představenstvem České advokátní komory dne 12.09. 2006

V případě smrti či zániku klienta je nutno zohlednit předmět poskytované právní služby. Dle § 107 odst. 1 OSŘ platí, že ztratí-li účastník po zahájení řízení způsobilost být účastníkem řízení dříve, než řízení bylo pravomocně skončeno, posoudí soud podle povahy věci, zda v řízení může pokračovat. Bude-li předmětem smlouvy o poskytování právních služeb zastupování v řízení, která pro jejich povahu nelze po smrti či zániku účastníka řízení vést, zanikne rovněž právní poměr mezi advokátem a klientem.

Ztratí-li však účastník řízení způsobilost a umožňuje-li povaha věci pokračovat v řízení, jsou procesním nástupcem, nestanoví-li zákon jinak, ti, kteří vstoupili do práva nebo povinnosti, o něž v řízení jde. Právní poměr mezi advokátem a klientem však na tyto nástupce bez dalšího nepřechází a rovněž zaniká. V trestním řízení vedeném proti fyzické osobě dojde k zastavení řízení dle § 11 písm. e) TŘ, tj. pro jeho nepřípustnost z důvodu smrti či prohlášení za mrtvého. Zánik či zrušení právnické osoby je v době od zahájení trestní stíhání do doby jeho pravomocného skončení § 32 TOPO vyloučen.

Při smrti klienta však vždy platí pravidlo upravené v § 449 OZ, které říká, že zemře-li zmocnitel, učiní zmocněnec ještě vše, co nesnese odkladu, aby zmocnitel nebo jeho právní nástupce neutrpěl újmu. Jeho právní jednání má tytéž účinky, jako by zmocnění ještě trvalo, neodporuje-li tomu, co nařídil ještě zmocnitel nebo jeho právní nástupce. Tato povinnost je dále rozpracována v § 20 odst. 6 ZoA, který stanoví, že advokát je povinen činit po dobu 15 dnů ode dne zániku smlouvy o poskytování právních služeb veškeré neodkladné úkony tak, aby klient neutrpěl na svých právech nebo oprávněných zájmech újmu. Z této úpravy usuzují, že v případě, že předmětem právní služby bylo zastoupení v řízení a povaha věci umožňuje v řízení pokračovat, měl by se advokát s procesním nástupcem spojit a případně nabídnout právní službu ve věci, ve které dosud konal.

8 Povinnosti advokáta po ukončení vztahu advokáta a klienta

8.1 Předání podkladů

Ustanovení čl. 9 odst. 4 Etického kodexu říká, že je advokát při ukončení poskytování právní služby povinen klientovi nebo jeho zástupci na jeho žádost

vydat bez zbytečného odkladu všechny pro věc významné písemnosti, které mu klient svěřil nebo které z projednávání věci vznikly, přičemž splnění této povinnosti nesmí být podmiňováno zaplacením požadované odměny nebo výloh. Přestože jde o ustanovení, jehož interpretace by dle mého názoru neměla činit větší problémy, je porušení této povinnosti častým předmětem kárných žalob, které vzhledem k tomu, že „*nevrácení svěřených dokladů klientovi je závažným porušením povinnosti advokáta*“,⁹⁹ končí zpravidla uložením kárného opatření.

Povinnost advokáta vydat dokumentaci vedenou k poskytnuté právní službě je vázána na žádost bývalého klienta či jeho nového zástupce. Co se týče charakteru, resp. okruhu dokumentace, kterou má advokát klientovi předat, uvádí komentářová literatura, že to budou vždy „*úřední rozhodnutí ve věci, listiny prokazující nárok klienta a listiny vztahující se k jeho osobnímu statutu*.“¹⁰⁰ Dokumentace vznikající v souvislosti s poskytováním právní služby není majetkem advokáta.¹⁰¹

Rozhodovací praxí Kárné komise Komory bylo dovozeno, že je kárným proviněním, jestliže advokát na žádost o vydání písemností nereaguje.¹⁰² Lze tedy uzavřít, že dokumentace by měla být vydána advokátem v úplném rozsahu a bez zbytečného odkladu. Dokumentace musí být vydána přímo klientovi nebo jím zmocněnému zástupci. Vydání dokumentace prostřednictvím třetí osoby, která není vázána povinností mlčenlivosti, může být kárným proviněním.¹⁰³

K vydání dokumentace by měl advokát sepsat předávací protokol, protože lze po něm oprávněně požadovat, aby předložení dokumentace v případě potřeby řádně doložil.¹⁰⁴ Sepis tohoto předávacího protokolu přitom není zúčtovatelným úkonem.¹⁰⁵

⁹⁹ Kárné rozhodnutí č. 4/95

¹⁰⁰ ČERMÁK, Karel. Pravidla profesionální etiky a pravidla soutěže advokátů České republiky text s komentářem JUDr. Karla Čermáka [online]. 2000. Praha: Česká advokátní komora, 2000 [cit. 2017-02-27]. Dostupné z: http://www.cak.cz/assets/files/180/BA_00_Z1.pdf

¹⁰¹ Kárné rozhodnutí sp. zn. K 15/2015

¹⁰² Kárné rozhodnutí sp. zn. K 19/2015

¹⁰³ Kárné rozhodnutí č. 5/03

¹⁰⁴ Kárné rozhodnutí č. 9/95

¹⁰⁵ Kárné rozhodnutí č. 6/95

Vydání dokladů nelze podmiňovat zaplacením odměny nebo jiných nákladů spojených s poskytnutou právní službou, protože by takové jednání vyvíjelo na klienta nepřiměřený nátlak a mohlo by dokonce ohrozit uplatnění jeho právních zájmů. Existují-li po ukončení právního poměru nějaké pohledávky advokáta za klientem, má je uplatnit jiným způsobem než zadržením dokumentace.

Nevyžádá-li klient od advokáta dokumentaci, je advokát nadále povinen klientský spis archivovat, a to až po dobu 5 let.¹⁰⁶

8.2 Poskytnutí služby, která nesnese odkladu

Dle ustanovení § 20 odst. 6 ZoA platí, že nedohodne-li se advokát s klientem jinak nebo neučiní-li klient jiné opatření, je advokát povinen po dobu 15 dnů ode dne, kdy smlouva o poskytování právních služeb na základě výpovědi nebo z jiného důvodu zanikla, činit veškeré neodkladné úkony tak, aby klient neutrpěl na svých právech nebo oprávněných zájmech újmu.

Výše uvedená povinnost chrání klienta po ukončení právního poměru. K ukončení přitom může dojít z jakéhokoli důvodu. Jádrem povinnosti je zabránit negativnímu dopadu ukončení právního poměru do sféry klienta. Obvyklou praxí je, že po ukončení právního poměru vyjednává a uzavírá klient právní poměr s jiným advokátem. Takové jednání však může vést k tomu, že v třeba i krátkém mezidobí zůstává klient nezastoupen, což by mohlo mít s přihlédnutím např. k uběhnuvší lhůtě či nařízenému jednání pro klienta zcela fatální následek.

Advokát je tedy povinen zajistit pro klienta v patnáctidenní lhůtě veškeré neodkladné úkony. Takovým úkonem je např. zajištění zastoupení pro jednání u soudu, koná-li se v patnáctidenní lhůtě.¹⁰⁷

9 Odpovědnost za poskytnuté právní služby

Jak uvedeno výše, vznik právního poměru mezi advokátem a klientem doprovází vznik celé řady práv a povinností obou stran smluvního vztahu. Existují-li práva a povinnosti, je třeba se nutně ptát, jak je to s odpovědností za jejich porušení. V případě porušení povinností klienta připadá v úvahu zejména občanskoprávní

¹⁰⁶ Srov. kárné rozhodnutí č.14/99

¹⁰⁷ Kárné rozhodnutí sp. zn. K 63/2011

odpovědnost. Na druhou stranu odpovědnost advokáta při výkonu advokacie je širší, a proto její zvláštnosti stojí za stručné přiblížení.

9.1 Kárná odpovědnost

Kárná odpovědnost je upravena v části druhé, hlavě čtvrté ZoA. Kárnou odpovědnost lze vyvodit pouze u osoby advokáta či advokátního koncipienta,¹⁰⁸ a to za kárné provinění, čímž se rozumí závažné nebo opětovné¹⁰⁹ zaviněné porušení povinností stanovených advokátovi nebo advokátnímu koncipientovi ZoA, nebo jiným zákonem či stavovským předpisem.

Advokátovi lze za kárné provinění uložit napomenutí, veřejné napomenutí, pokutu až do výše stonásobku minimální měsíční mzdy, dočasný zákaz výkonu advokacie uložený na dobu od šesti měsíců do tří let či vyškrtnutí ze seznamu advokátů. Advokátnímu koncipientovi nelze z výše uvedených kárných opatření uložit dočasný zákaz výkonu advokacie a rovněž maximální výše pokuty je snížena na dvacetinásobek minimální mzdy.

Účastníky kárného řízení jsou kárný žalobce a advokát nebo advokátní koncipient, proti němuž je kárné řízení zahájeno. Kárné řízení je vedeno v duchu zásady oficiality, přičemž jeho úprava se v mnohém blíží úpravě trestněprávní či úpravě správního trestání. Na subsidiární použití TR konečně odkazuje ustanovení § 35e odst. 2 ZoA.

Kárné řízení lze vést ve zkrácené podobě prostřednictvím využití institutu kárného příkazu. Ten může být kárnou komisí vydán, pokud je skutkový stav spolehlivě zjištěn doposud opatřenými důkazy i bez nařízení jednání. Vzhledem k omezené možnosti obrany kárně trestaného advokáta stanoví § 34a odst. 2 ZoA omezení co do výše i výčtu kárných opatření, které mohou být uloženy. Proti kárnému příkazu může podat advokát odpor, přičemž lhůta k jeho podání je stanovena na 15 dnů od doručení písemného vyhotovení kárného příkazu. Podá-li advokát odpor ve výše stanovené lhůtě, kárný příkaz se zrušuje a předseda kárného senátu nařídí k projednání věci jednání. Propadne-li lhůta k podání

¹⁰⁸ Advokát je však kárně odpovědný i za své zaměstnance, kteří nejsou advokáty či advokátními koncipienty – srov. kárné rozhodnutí č. 23/98 či kárné rozhodnutí č. 12/00

¹⁰⁹ Kárné rozhodnutí č. 5/98

odporu, nabývá kárný příkaz dnem následujícím po dni uplynutí této lhůty právní moci a je vykonatelný.

Je-li nařízeno jednání, může proběhnout kárné řízení v plné šíři, tedy včetně mnohdy i poměrně rozsáhlého dokazování. Dokazování má však vnitřní meze vycházející z charakteru kárného řízení. V kárném řízení totiž lze vyslýchat svědky, znalce nebo účastníky, jen když se dobrovolně dostaví a poskytnou výpověď. Jiné důkazy lze provádět jen tehdy, jsou-li dobrovolně poskytnuty. Ostatní důkazní prostředky, které předpoklad dobrovolnosti nesplňují, provede na návrh Komory soud.

Po provedení dokazování vydává kárná komise rozhodnutí. Rozhodnutí se opírá o skutkový a právní stav v době, kdy ke kárnému provinění došlo, přičemž obdobně jako v trestním právu platí, že pozdější právní úpravy se použije, jestliže je to pro advokáta příznivější. Proti rozhodnutí je obecně přípustné odvolání,¹¹⁰ o kterém rozhoduje odvolací senát kárné komise.

Úprava řízení stanovená v ZoA není úpravou komplexní a přímo odkazuje na úpravu kárného řádu, kterým se rozumí vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 244/1996 Sb., kterou se podle zákona č. 85/1996 Sb., o advokacii stanoví kárný řád (advokátní kárný řád), ve znění pozdějších předpisů.

9.2 Odpovědnost za újmu

Vedle kárné odpovědnosti je advokát rovněž odpovědný za újmu, kterou způsobil klientovi v souvislosti s výkonem advokacie. Tato odpovědnost je upravena v § 24 ZoA přičemž toto ustanovení se aplikuje jako *lex specialis* vůči obecné odpovědnosti za škodu upravenou v OZ.

Advokát dle této úpravy odpovídá klientovi za škodu, kterou mu způsobil v souvislosti s výkonem advokacie, a to i tehdy, byla-li škoda způsobena jeho zástupcem nebo jiným jeho zaměstnancem než zaměstnaným advokátem.

¹¹⁰ Srov. Rozhodnutí kárné komise č. 3/91: „Proti rozhodnutí kárné komise ČAK, jímž byl kárně obviněný zproštěn viny, není odvolání přípustné.“

Dle § 2894 odst. 1 OZ platí, že povinnost nahradit jinému újmu zahrnuje vždy povinnost k náhradě újmy na jmění (škody). Odpovědností za újmu dle ZoA je tedy kryta jak škoda majetková, tak i nemajetková.

Odpovědnost za újmu je v ZoA upravena jako odpovědnost objektivní, tj. pro její vyvození není nutno zkoumat zavinění advokáta. Postačí tedy prokázat současné splnění všech předpokladů, tj. výkon advokacie, vznik škody a příčinná souvislost mezi výkonem advokacie a vznikem škody. Tyto skutečnosti je přitom povinen tvrdit a prokázat poškozený klient. Až tehdy, jsou-li tyto předpoklady vyvození odpovědnosti prokázány, přichází v úvahu dokazování naplnění liberačních důvodů advokátem.¹¹¹ Liberační důvod stanovuje ZoA pouze jediný, a to sice ten, že škodě nemohlo být zabráněno ani při vynaložení veškerého úsilí, které lze po něm požadovat.

Škodu způsobenou v souvislosti s výkonem advokacie obvykle zakládá rozpor mezi advokátovým jednáním s jeho primární povinností, totiž využít ve prospěch klienta všech zákonných prostředků.¹¹²

Závěrem je nutno dodat, že stejná odpovědnost, jaká tíží advokáta, postihuje i společnost jako celek, vykonává-li v ní advokát advokacii.

9.3 Pojištění advokáta

S odpovědností advokáta za újmu jde ruku v ruce povinnost pojištění advokáta, kterou stanoví § 24a, 24b a 24c ZoA. Dle těchto ustanovení, je advokát povinen mít sjednané pojištění, jehož existenci prokazuje Komoře. Jak je pojištění sjednáno záleží na způsobu výkonu advokacie.

Vykonává-li advokát advokacii samostatně, musí jeho pojištění krýt jeho osobní odpovědnost za újmu. Vykonává-li advokát advokacii ve sdružení musí vedle toho sjednané pojištění krýt rovněž odpovědnost vznikající vůči jinému z činnosti advokátů sdružení tvořícím. Toto ustanovení vychází z existence solidárního ručení účastníků sdružení.

¹¹¹ Srov. rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 23.09.2010, sp. zn. 25 Cdo 2007/2009

¹¹² Srov. rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 26.11.2009, sp. zn. 25 Cdo 2992/2007

Vykonává-li advokát advokacii jako společník společnosti, je nutno rozlišit jeho postavení z hlediska omezení ručení za tuto společnost. Advokát, který je společníkem veřejné obchodní společnosti či komplementářem komanditní společnosti, je vzhledem k neomezenému ručení za dluhy společnosti povinen sjednat pojištění i pro případ vyvození odpovědnosti této společnosti. Otevření možnosti vykonávat advokacii i ve společnostech s omezeným ručením jejich společníků si vyžádalo zvláštní úpravu této problematiky. Tyto společnosti uzavírají samy pojistnou smlouvu, přičemž výše případného pojistného plnění je odvislá jak od druhu společnosti, tak od počtu osob za společnost omezeně ručících, tedy komanditistů v případě komanditní společnosti či společníků v případě společnosti s ručením omezeným.

Minimální limit pojistného plnění z pojištění advokátů stanoví Komora stavovským předpisem. Aktuálně se jedná o částku 5.000.000,- Kč, vykonává-li advokát advokacii samostatně, či částku násobku 3.000.000,- Kč a počtu účastníků sdružení, či násobkem 3.000.000,- Kč a počtu společníků veřejné obchodní společnosti nebo komplementářů.¹¹³

Komora pro advokáty nabízí hromadné pojištění sjednané u společnosti Generali Pojišťovna, a.s., přičemž aktuální znění podmínek je zveřejněno na webových stránkách Komory.

Není-li advokát pojištěn, dopouští se závažného porušení povinnosti advokáta a může za to být kárně trestán.¹¹⁴

¹¹³ Usnesení předsednictva České advokátní komory č. 4/2009 Věstníku, kterým se stanoví minimální limity pojistného plnění z pojištění advokátů.

¹¹⁴ Srov. Kárné rozhodnutí č. 8/99

10 Závěr

Cílem této práce bylo charakterizovat specifický právní poměr vznikající mezi klientem a advokátem. Tento právní poměr určuje do značné míry postavení advokáta v právním systému České republiky, a proto jistě zasluhuje pozornost.

Po úvodu do problematiky jsem nastínil vznik právního poměru mezi advokátem a klientem. Tento právní poměr vzniká na základě různých důvodů, nicméně jeho obsah, vyložený v kapitolách následujících, je těmito důvody ovlivněn jen minimálně. V kapitole čtvrté jsem stručně pojednal o etice, kterou chápu do jisté míry jako interpretační pravidlo, které jednotlivá práva a povinnosti dotváří.

Jednotlivé povinnosti právního poměru, kterým zrcadlově odpovídají práva druhé strany, jsem rozdělil podle subjektů, jež mají povinnost plnit. Z rozsahu obou kapitol je zřejmé, že právní poměr advokáta a klienta není zcela vyvážený a jeho zákonná úprava klade na bedra advokáta daleko více povinností než klientovi. Takovou úpravu považuji za zcela legitimní vzhledem ke specifikům tohoto právního poměru.

V další kapitole se zabývám způsoby, jimiž může právní poměr skončit a rovněž právy a povinnostmi, které i po skončení setrvávají či nově nastupují. V úplném závěru pojednávám obecně o odpovědnosti advokáta.

Závěrem bych zhodnotil úpravu právního poměru advokáta a klienta za komplexní a poměrně zdařilou. Tomuto hodnocení velmi přispívá stálá právní úprava ZoA, která upravuje typické instituty tohoto právního poměru. Na druhou stranu aktuálně zasahují do právního poměru vznikajícího mezi advokátem a klientem instituty z jiných oborů, upravující obecně podnikání a s tím související ochranu spotřebitele. Tyto zásahy nemíří přímo do oblasti advokacie, nepočítají s jejími specifiky a o to znatelnější jejich dopad je. Ačkoli považuji v dnešní pestré společnosti za vyloučené, aby zákonodárce zohlednil při tvorbě nové legislativy všechny její možné dopady do jednotlivých činností, myslím, že advokacie je historicky natolik etablovaná, že zasluhuje zvláštní pozornost.

Vedoucím motivem právního poměru mezi advokátem a klientem je vzájemná důvěra. Tímto prismaticem je proto třeba nahlížet na všechny jednotlivé povinnosti

obou smluvních stran. U jednotlivých povinností se o toto snažím a dovozují na základě toho jejich obsah. Pro pochopení právního poměru jsem rovněž v argumentaci několikrát použil úpravu příkazní smlouvy dle OZ, jenž je úpravou obecnou, subsidiárně použitelnou.

Co se týče nedostatků právní úpravy, nepokládám žádnou z jejích částí za jakkoli kritickou. Současná úprava pokrývá vše, co lze v evropském prostředí považovat za obvyklé. Do této úpravy bych nezasahoval i z toho důvodu, že její základy jsou již ve společnosti poměrně dobře známy. Pokud se přeci objeví v mediálním prostoru kritika právního poměru mezi advokátem a klientem, jedná se o individuální případy, které lze postihovat již podle současné právní úpravy.

Použité prameny a literatura

a) Prameny

Právní předpisy

Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod součástí ústavního pořádku České republiky

Zákon č. 280/2009 Sb., daňový řád, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 85/1996 Sb., o advokacii, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 235/2004 Sb., o dani z přidané hodnoty, ve znění pozdějších předpisů, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád), ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 7/2002 Sb., o řízení ve věcech soudců, státních zástupců a soudních exekutorů, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů

Etický kodex advokátů v Evropské unii

Vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 177/1996 Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb

Vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 275/2006 Sb., kterou se stanoví způsob zjišťování příjmových a majetkových poměrů žadatele o určení advokáta Českou advokátní komorou k poskytnutí právních služeb bezplatně nebo za sníženou odměnu

Vyhláška č. 366/2016 Sb., o stanovení výše základních sazeb zahraničního stravného pro rok 2017

Vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 244/1996 Sb., kterou se podle zákona č. 85/1996 Sb., o advokacii, stanoví kárný řád

Vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 275/2006 Sb., kterou se stanoví způsob zjišťování příjmových a majetkových poměrů žadatele o určení advokáta Českou advokátní komorou k poskytnutí právních služeb bezplatně nebo za sníženou odměnu.

Usnesení představenstva České advokátní komory č. 1/1997 Věstníku, kterým se stanoví pravidla profesionální etiky a pravidla soutěže advokátů České republiky

Usnesení představenstva České advokátní komory č. 6/1998 Věstníku, kterým se stanoví pravidla pro výkon substitučního oprávnění advokátních koncipientů a jiných zaměstnanců advokáta

Usnesení představenstva České advokátní komory, č. 6/2006 Věstníku, kterým se stanoví postup při určování zástupce České advokátní komory při provádění prohlídek a kontrol

Usnesení představenstva České advokátní komory č. 9/1999 Věstníku, kterým se stanoví některé podrobnosti o dokumentaci advokáta vedené při poskytování právních služeb

Usnesení představenstva České advokátní komory č. 7/2004 Věstníku, o provádění úschov peněz, cenných papírů nebo jiného majetku klienta advokátem

Usnesení předsednictva České advokátní komory č. 9/1999 Věstníku, kterým se stanoví některé podrobnosti o dokumentaci advokáta vedené při poskytování právních služeb

Usnesení předsednictva České advokátní komory č. 13/2004 Věstníku, k výkonu oprávnění advokáta vyhledávat, předkládat a navrhopat důkazy v trestním řízení

Usnesení předsednictva České advokátní komory č. 2/2008 Věstníku, kterým se stanoví podrobnosti o povinnostech advokátů a postupu kontrolní rady České advokátní komory ve vztahu k zákonu o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu

Usnesení předsednictva České advokátní komory č. 4/2009 Věstníku, kterým se stanoví minimální limity pojistného plnění z pojištění advokátů,

Judikatura

rozhodnutí Ústavního soudu ze dne 06.10.2004, sp. zn. IV. ÚS 291/04 [cit. 14.02.2017] Dostupné z <http://nalus.usoud.cz/>

rozhodnutí Ústavního soudu ze dne 17.03.1998, sp. zn. III. ÚS 296/97 [cit. 22.01.2017] Dostupné z <http://nalus.usoud.cz/>

rozhodnutí Ústavního soudu ze dne 18.07.2005, IV. ÚS 405/04 [cit. 02.01.2017] Dostupné z <http://nalus.usoud.cz/>

rozhodnutí Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 393/1998 [cit. 22.01.2017] Dostupné z <http://nalus.usoud.cz/>

rozhodnutí Ústavního soudu ze dne 28. 7. 2009, spis. zn. II. ÚS 2894/08 [cit. 02.01.2017] Dostupné z <http://nalus.usoud.cz/>

rozhodnutí Ústavního soudu ze dne 14.05.1997, sp. zn. II. ÚS 28/96 [cit. 22.01.2017] Dostupné z <http://nalus.usoud.cz/>

rozhodnutí Ústavního soudu ze dne 06.12.2016, sp. zn. Pl. ÚS 32/15 [cit. 14.02.2017] Dostupné z <http://nalus.usoud.cz/>

rozhodnutí Ústavního soudu ze dne 10. 9. 2014, spis. zn. I. ÚS 3859/13 [cit. 14.02.2017] Dostupné z <http://nalus.usoud.cz/>

rozhodnutí Ústavního soudu ze dne 12.08.2014, spis. zn. I.ÚS 3849/11 [cit. 02.01.2017] Dostupné z <http://nalus.usoud.cz/>

rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ve věci Michaud vs. Francie ze dne 6. 12. 2012, sp. zn. 12323/11 [cit. 14.02.2017] Dostupné z <http://hudoc.echr.coe.int/>

rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ve věci BRITO FERRINHO BEXIGA VILLA-NOVA vs. Portugalsko, ze dne 1. 12. 2015, sp. zn. 69436/10 [cit. 14.02.2017] Dostupné z <http://hudoc.echr.coe.int/>

rozhodnutí Nejvyššího správního soudu ze dne 31.05.2004, č. j. 5 As 34/2003-47 [cit. 02.01.2017] Dostupné z <http://www.nssoud.cz/>

rozhodnutí Nejvyššího správního soudu ze dne 04.05.2011, č. j. 1 As 27/2011-88 [cit. 02.01.2017] Dostupné z <http://www.nssoud.cz/>

rozhodnutí Nejvyššího správního soudu ze dne 16.07.2009, č. j. 7 As 47/2009-16 [cit. 02.01.2017] Dostupné z <http://www.nssoud.cz/>

rozhodnutí Nejvyššího správního soudu ze dne 11.09.2008, č. j. 6 Ads 19/2008-103 [cit. 22.01.2017] Dostupné z <http://www.nssoud.cz/>

rozhodnutí Nejvyššího správního soudu ze dne 28.01.2005, č. j. 7 Azs 348/2004-74 [cit. 14.02.2017] Dostupné z <http://www.nssoud.cz/>

rozhodnutí Nejvyššího správního soudu ze dne 06.06.2012, sp. zn. 6 Ads 30/2012 [cit. 14.02.2017] Dostupné z <http://www.nssoud.cz/>

rozhodnutí Nejvyššího správního soudu ze dne 25. 3. 2011, sp. zn. 2 As 21/2011 [cit. 14.02.2017] Dostupné z <http://www.nssoud.cz/>

stanovisko trestního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 25. 6. 2015, sp. zn. Tpjn 306/214 [cit. 22.01.2017] Dostupné z <http://www.nssoud.cz/>

rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 26.02.2004, č. j. 20 Cdo 83/2003 [cit. 02.01.2017] Dostupné z <http://www.nsoud.cz/>

rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 30. 1. 2008, sp. zn. 8 Tdo 1148/2007 [cit. 14.02.2017] Dostupné z <http://www.nsoud.cz/>

rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 16.12.2009, spis. zn. 33 Cdo 1475/2008 [cit. 14.02.2017] Dostupné z <http://www.nsoud.cz/>

rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 30.04.2014, spis. zn. 33 Cdo 3569/2013 [cit. 02.01.2017] Dostupné z <http://www.nsoud.cz/>

rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 26.07.2007, spis. zn. 29 Odo 277/2006 [cit. 02.01.2017] Dostupné z <http://www.nsoud.cz/>

rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 13.01.2011, spis. zn. 29 Cdo 4594/2009 [cit. 14.02.2017] Dostupné z <http://www.nsoud.cz/>

rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 17.12.2009, spis. zn. 32 Cdo 2598/2008 [cit. 02.01.2017] Dostupné z <http://www.nsoud.cz/>

rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 21.01.2015, spis. zn. 33 Cdo 4495/2014 [cit. 22.01.2017] Dostupné z <http://www.nsoud.cz/>

rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 06.01.2015, spis. zn. 25 Cdo 4009/2014 [cit. 14.02.2017] Dostupné z <http://www.nsoud.cz/>

rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 24.01.2016, spis. zn. 32 Cdo 1342/2016 [cit. 14.02.2017] Dostupné z <http://www.nsoud.cz/>

rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 23.09.2010, spis. zn. 25 Cdo 2007/2009 [cit. 02.01.2017] Dostupné z <http://www.nsoud.cz/>

rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 26.11.2009, spis. zn. 25 Cdo 2992/2007 [cit. 14.02.2017] Dostupné z <http://www.nsoud.cz/>

rozhodnutí Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 25.10.1999, sp. zn. 12 Co 768/99 [cit. 14.02.2017] Dostupné z <https://www.beck-online.cz/>

rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 19.02.2002, č. j. 7 To 65/02 [cit. 14.02.2017] Dostupné z <https://www.beck-online.cz/>

Kárné rozhodnutí České advokátní komory č. 3/91

Kárné rozhodnutí České advokátní komory č. 1/92

Kárné rozhodnutí České advokátní komory č. 4/92

Kárné rozhodnutí České advokátní komory č. 4/94

Kárné rozhodnutí České advokátní komory č. 4/95

Kárné rozhodnutí České advokátní komory č. 6/95

Kárné rozhodnutí České advokátní komory č. 7/95

Kárné rozhodnutí České advokátní komory č. 9/95

Kárné rozhodnutí České advokátní komory č. 11/96
Kárné rozhodnutí České advokátní komory č. 12/96
Kárné rozhodnutí České advokátní komory č.15/97
Kárné rozhodnutí České advokátní komory č. 5/98
Kárné rozhodnutí České advokátní komory č. 19/98
Kárné rozhodnutí České advokátní komory č. 8/99
Kárné rozhodnutí České advokátní komory č.14/99
Kárné rozhodnutí České advokátní komory č. 20/99
Kárné rozhodnutí České advokátní komory č.16/02
Kárné rozhodnutí České advokátní komory č. 5/03
Kárné rozhodnutí České advokátní komory sp. zn. K 21/03
Kárné rozhodnutí České advokátní komory č. 11/04
Kárné rozhodnutí České advokátní komory č. 4/05
Kárné rozhodnutí České advokátní komory sp. zn. K 11/05
Kárné rozhodnutí České advokátní komory č. 8/07
Kárné rozhodnutí České advokátní komory č. 13/07
Kárné rozhodnutí České advokátní komory sp. zn. K 63/2011
Kárné rozhodnutí České advokátní komory č. 4/15
Kárné rozhodnutí České advokátní komory sp. zn. K 15/2015
Kárné rozhodnutí České advokátní komory sp. zn. K 19/2015

b) Literatura

kniha

BALÍK, Stanislav, Václav KRÁL, Simona SONNEWENDOVÁ a Jana WURSTOVÁ. *Advokát v EU: právní předpisy o advokacii v zemích Evropské unie*. Plzeň: Čeněk, 2004. ISBN 80-86473-64-3.

KASÍKOVÁ, Martina. *Exekuční řád: komentář. 3. vyd.* Praha: C.H. Beck, 2013. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-476-6.

MACKOVÁ, Alena. *Právní pomoc advokátů a její dostupnost*. Praha: Beck, 2001. Právo a společnost. ISBN 80-7179-457-0.

ŠUSTOVÁ, Jana. *Odpovědnost za škodu způsobenou při výkonu právnické profese*. Praha: C.H. Beck, 2016. Právní instituty. ISBN 978-80-7400-469-8.

ŠÍNOVÁ, Renáta a Marek JURÁŠ. *Účastenství v civilním soudním řízení*. Praha: Leges, 2015. Teoretik. ISBN 978-80-87576-78-6.

ROZEHNAL, Aleš. *Strategie civilního procesu*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2016. ISBN 978-80-7380-635-4.

POLIŠENSKÁ, Petra. *Musíš znát.. Občanské právo procesní*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016. ISBN 978-80-7552-096-8.

SVOBODA, Karel, Renáta ŠÍNOVÁ a Klára HAMULÁKOVÁ. *Civilní proces: obecná část a sporné řízení*. Praha: C.H. Beck, 2014. Academia iuris (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-279-3.

TICHÝ, Luboš, Bohumil DVOŘÁK, Jiří HRÁDEK, Lucie JOSKOVÁ a Rita ŠIK-SIMON. *Odpovědnost advokáta za škodu*. Praha: C.H. Beck, 2013. Beckova edice právní instituty. ISBN 978-80-7179-345-8.

LAVICKÝ, Petr. *Občanský zákoník: komentář*. Praha: C.H. Beck, 2015. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-529-9, svazek V. Závazkové právo. Obecná část (§ 1721–2054).

Smejkal, V. a kol.: *Právo informačních a telekomunikačních systémů*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck 2004, ISBN 80-7179-765-0.

WINTEROVÁ, Alena a Alena MACKOVÁ. *Civilní právo procesní*. 8. vydání. Praha: Leges, 2015. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-076-5.

SVEJKOVSKÝ, Jaroslav a kol.: *Zákon o advokacii: komentář*. Praha: C.H. Beck, 2012. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7179-248-2.

článek v časopise

Česká advokátní komora. Sdělení ČAK k některým problémům zákona č. 120/2001 Sb. *Bulletin advokacie*. 2002(1).

KOBER, Jan. Právní etika na univerzitách a v profesním školení. *Bulletin advokacie*. 2015(10).

MANDÁK, Václav. K povinnosti advokáta podat vysvětlení a vypovídat jako svědek v trestním řízení. *Trestněprávní revue*. 2003(12).

MULLERAT, Ramón. Advokacie – na rozcestí mezi uchováním důvěry klientů a úlohou strážce bran a informátora. *Bulletin advokacie*. 2003(6-7).

RUBEŠ, Josef. O některých etických zásadách každodenní práce soudce a advokáta. *Bulletin advokacie*. 2003(11-12).

SMEJKAL, Vladimír. Povinnost mlčenlivosti advokáta a elektronická komunikace. *Bulletin advokacie*. 2007(10).

SMEJKAL, Vladimír. Ochrana dat advokátů v elektronických úložištích. *Bulletin advokacie*. 2015(3).

SMOLÍK, Petr. Advokát versus exekutor – ochrana zájmů klientů versus exekuce? *Bulletin advokacie*. 2002(4).

ŠEVČÍK, Ludvík a ŠEVČÍK, Daniel. Polemika k publikovaném prolomení povinnosti mlčenlivosti advokáta vůči soudnímu exekutorovi a několik poznámek k hájení zájmů advokátů Českou advokátní komorou. *Bulletin advokacie*. 2002(1).

TELEC, Ivo. Polemika o nemožnosti ustanovení advokáta Ústavním soudem. *Bulletin advokacie*. 1995(1).

TERYNGEL, Jiří a SCHRAMHAUSER, Jan. Obviněný advokát, obviněný klient a povinnost mlčenlivosti. *Bulletin advokacie*. 2013(5).

VANTUCH, Pavel. Mlčenlivost obhájce, zproštění mlčenlivosti a jeho oznamovací povinnost. *Bulletin advokacie*. 2013(4).

VESELÝ, Jan, RAKOVSKÝ, Adam a HOLEŠÍNSKÝ, Petr. Soudní exekutoři – efektivní způsob vymáhání pohledávek. *Bulletin advokacie*. 2001(9).

ZACHOVÁ, Markéta. Povinnost mlčenlivosti advokáta. *Bulletin advokacie*. 2001(4).

jiná literatura

SOKOL, Tomáš. *Domovní prohlídky u advokátů* [online]. 2016 [cit. 03.03.2017]. Dostupné z: <http://www.cak.cz/scripts/detail.php?id=15462>

Česká advokátní komora. *Tlak na cenu je nedůstojný, tvrdí právní firmy* [online]. 2015 [cit. 03.03.2017]. Dostupné z: <http://www.cak.cz/scripts/detail.php?id=15239>

Česká advokátní komora. *Soudy s nemocnicemi jsou lukrativní. Pro pacienty i pro právníky* [online]. [cit. 07.02.2017]. Dostupné z: <http://www.cak.cz/scripts/detail.php?id=8602>

ČERMÁK, Karel. *Pravidla profesionální etiky a pravidla soutěže advokátů České republiky text s komentářem JUDr. Karla Čermáka* [online]. 2000. Praha: Česká advokátní komora, 2000 [cit. 03.01.2017]. Dostupné z: http://www.cak.cz/assets/files/180/BA_00_Z1.pdf

Česká advokátní komora, *Sbírka kárných rozhodnutí České advokátní komory 2014-2015* [online]. [cit. 28.11.2016]. Dostupné z: www.cak.cz/assets/komora/bulletin-advokacie/sbirka_2014-2015.pdf

Česká advokátní komora, *Sbírka kárných rozhodnutí České advokátní komory 2012-2013* [online]. [cit. 28.11.2016]. Dostupné z: www.cak.cz/assets/komora/bulletin-advokacie/sbirka_2012-2013.pdf

Česká advokátní komora, *Stanovisko představenstva České advokátní komory k problematice klientských spisů vedených advokátem, který zemřel* [online]. [cit. 28.11.2016]. <http://www.cak.cz/scripts/detail.php?id=1389>

ČERMÁK, Karel, *Pravidla profesionální etiky a pravidla soutěže advokátů České republiky*, [online]. [cit. 28.11.2016]. Dostupné z: [ww.cak.cz/assets/files/180/BA_00_Z1.pdf](http://www.cak.cz/assets/files/180/BA_00_Z1.pdf)

Doporučení Výboru ministrů členským státům ke svobodě výkonu profese advokáta [online]. [cit. 28.11.2016]. Dostupné z: www.cak.cz/assets/files/436/e04_PPA_2005_CZ_44.pdf

Etický kodex advokátů v Evropské unii [online]. [cit. 28.11.2016]. Dostupné z: www.cak.cz/assets/files/435/e03_PPA_2005_CZ_43.pdf

Charta základních principů evropské advokacie a etický kodex advokátů Evropské unie [online]. [cit. 28.11.2016]. Dostupné z: http://www.ccbe.eu/NTCdocument/CoC_Charter_Czech_la10_1253625489.pdf

IBA International Principles on Conduct for the Legal Profession [online]. [cit. 28.11.2016]. Dostupné z:

https://www.google.cz/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&cad=rja&uact=8&ved=0ahUKEwjshOva4svQAhXDDywKHcWoBQgQFggZMAA&url=http%3A%2F%2Fwww.ibanet.org%2FDocument%2FDefault.aspx%3FDocumentUid%3D1730FC33-6D70-4469-9B9D-8A12C319468C&usq=AFQjCNEP6k5NFU2QmzK_40q-dzTxXrnkeQ&sig2=dnJnfkzT_Wg63j7yn2Do9A

IBA *International Code of Ethics* [online]. [cit. 28.11.2016]. Dostupné z: <http://www.ibanet.org/Document/Default.aspx?DocumentUid=A9AB05AA-8B69-4BF2-B52C-97E1CF774A1B>

IBA *Minimum Standards of Judicial Independence* [online]. [cit. 28.11.2016]. Dostupné z: <http://www.ibanet.org/Document/Default.aspx?DocumentUid=bb019013-52b1-427c-ad25-a6409b49fe29>

UIA *Turin principles of professional conduct for the legal profession in the 21st century* [online]. [cit. 28.11.2016]. Dostupné z: <http://www.uianet.org/en/documentation/resolutions>

Seznam zkratk

Advokátní tarif	vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 177/1996 Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb (advokátní tarif), ve znění pozdějších předpisů
DŘ	zákon č. 280/2009 Sb., daňový řád, ve znění pozdějších předpisů
Etický kodex	usnesení předsednictva České advokátní komory č. 1/1997 Věstníku, kterým se stanoví pravidla profesionální etiky a pravidla soutěže advokátů České republiky (etický kodex)
Etický kodex EU	Etický kodex advokátů v Evropské Unii, přijat na plenárním zasedání CCBE konaném 28. října 1988 a následně novelizován na plenárním zasedání CCBE 28. listopadu 1998 a 6. prosince 2002
Exekuční řád	zákon č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů
Komora	Česká advokátní komora, se sídlem Národní 16, 110 00 Praha 1, samosprávná stavovská organizace všech advokátů zřízené dle § 40 ZoA
OZ	zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
Listina	usnesení České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení LISTINY ZÁKLADNÍCH PRÁV A SVOBOD jako součástí ústavního pořádku České republiky, ve znění pozdějších předpisů
SŘS	zákon č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, ve znění pozdějších předpisů

TOPO	zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, ve znění pozdějších předpisů
TŘ	zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, ve znění pozdějších předpisů
TZ	zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
ZoA	zákon č. 85/1996 Sb., o advokacii, ve znění pozdějších předpisů
ZoDPH	zákon č. 235/2004 Sb., o dani z přidané hodnoty, ve znění pozdějších předpisů
ZoOOÚ	zákon č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů
ZoOS	zákon č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele, ve znění pozdějších předpisů
ZoSaS	zákon č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů
ZPr	zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů
ZŘS	zákon č. 292/2013 Sb., zákon o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů

Shrnutí

Cílem této práce bylo charakterizovat specifický právní poměr vznikající mezi klientem a advokátem. Tento právní poměr určuje do značné míry postavení advokáta v právním systému České republiky, a proto jistě zasluhuje pozornost.

Základním pramenem pro zpracování této práce je zákon č. 85/1996 Sb., o advokacii, ve znění pozdějších předpisů. Tento zákon je interpretován v jednotlivých kapitolách ve vzájemných souvislostech s jinými zákony, podzákonými i stavovskými předpisy.

Po stručném úvodu do problematiky se věnuji jednotlivým důvodům, na základě kterých může vzniknout právní poměr mezi advokátem a klientem. Důvod vzniku je určující pro vymezení vzájemných práv obou subjektů. U vzniku právního poměru se zmíním o odmítnutí a vypovězení právního poměru.

Další kapitola práce se zabývá etikou v advokacii, kterou je třeba mít na paměti při výkladu jednotlivých práv a povinností. Etika do značné míry charakterizuje advokátní profesi.

Kapitoly pátá a šestá jsou vlastním jádrem práce, když vykládají jednotlivá práva, ze kterých je právní poměr mezi advokátem a klientem složen. Systematicky jsem rozdělil souhrn práv a povinností dle subjektu, který má povinnost splnění povinnosti zajistit.

V kapitole páté se věnuji povinnostem advokáta. Tyto povinnosti jsou specifickými povinnostmi modifikujícími obecné povinnosti příkazníka prostřednictvím zákona o advokacii, který je aplikován jako *lex specialis*. Mezi základní povinnosti advokáta patří povinnost chránit zájmy klienta, zachovávat mlčenlivost a informovat klienta. Tyto povinnosti jsou podrobně rozebrány.

Oproti těmto povinnostem stojí práva advokáta, o kterých je pojednáno v kapitole šesté. Mezi základní právo advokáta patří zejména právo na odměnu, právo na náhradu hotových výdajů a náhradu za promeškaný čas. Další práva a povinnosti právní poměr charakterizující jsou rozebrány v různých částech práce.

Sedmá kapitola se věnuje zániku právního poměru. Jsou zde vyloženy jeho nejčastější důvody, na něž přímo navazuje pojednání o povinnostech advokáta po ukončení vztahu advokáta a klienta.

V úplném závěru se krátce věnuji otázkám odpovědnosti za poskytnuté právní služby.

Summary

The aim of this thesis is to specify certain legal relationship arising between attorney and his client. This legal relationship characterises, to certain extent, role of attorney in the legal system of the Czech Republic and that is why it deserves attention.

The main legal source for this thesis is Act No. 85/1996 Coll., on the Legal Profession, as subsequently amended. This act is interpreted in following chapters in coherence with other acts, subordinate legislation and professional rules.

After brief introduction into the issue I focus on particular causes of the formation of attorney-client legal relationship. The origin itself is determining for specification of mutual rights of both subjects. Besides talking about the formation, I will also mention the rejection and termination of the legal relationship.

The next chapter deals with the ethics in advocacy, which we should keep in mind while interpreting particular rights and obligations. Ethics is characteristic sign of attorney's profession.

Chapters 5 and 6 are the actual core of this thesis, when interpreting individual rights, that constitute the actual attorney-client legal relationship. I systematically divided those rights and obligations according to the subject, which has the duty to ensure those obligations.

In Chapter 5 I focus on obligations of the attorney. These obligations are special for modifying the general obligations of mandate contract via Act on the Legal Profession, which is being applied as *lex specialis*. The fundamental obligations of attorney are protecting client's interests, confidentiality and keeping client informed. Those obligations are thoroughly analysed.

Against these obligations, there are attorney's rights, which I clarify in Chapter 6. There is attorney's right to get a remuneration, compensation of expenses and the compensation of missed time. The rest of rights and obligations is analysed throughout the thesis.

The Chapter 7 is focusing on the termination of the legal relationship. There are the most frequent reasons laid out, followed by reference to rights and obligations of the attorney after the termination of relationship with his client.

At the very end of the thesis I briefly deal with the issue of responsibility for provided legal services.

Název diplomové práce v anglickém jazyce

The lawyer and the client - mutual rights and obligations

Key words

lawyer, client, confidentiality, remuneration

Klíčová slova

advokát, klient, mlčenlivost, odměna